Létay Lajos

Édesanyámnak

Ha csak egy virág volna,
én azt is megkeresném.
Ha csak egy csillag gyúlna,
fényét idevezetném.

Ha csak egy madár szólna,
megtanulnék a hangján.
Ami csak szép s jó volna,
édesanyámnak adnám.

Weinrauch Katalin

Anyukám

Keresem mohó tekintettel,
ha nyitja szememet a reggel.

Ha felém tárja anyám karját:
álomnál is szebb a valóság.

Amikor ölében ébredek,
napfény becézi a szívemet.

Kiss Jenő

Meghajtom magam

Meghajtom magam most,
friss csokor kezemben,
sose vert a szívem
ennél melegebben.

Nyújtom kicsi csokrom
édes jó anyámnak,
s töröm fejem: néki
mi mindent kívánjak.

Gyöngyöt a nyakába?
Sok zsírt a bödönbe?
Mosogató gépet,
hogy magát ne törje?

Azt is, de leginkább,
hogy sokáig éljen,
s boldog legyen, boldog
egész életében!

Tornai József

Esték anyámmal

Istenem, mit jelentett annak a vad csavargónak, aki akkor voltam, esténként hazatérni! Belépni az udvarról a verandán át a konyhába, hunyorogva nézni anyám szemébe. Évtizedekkel később egy vers így emlékezett erre:

Újra belépsz a sötétből
a verandára. Sárga-meleg
szirmokat omlaszt arcodra
a villany, amilyeneket soha többé.

Akkor persze éppen az volt a jó, hogy anyám mindig várt, minden este elém tette az asztalra a tejet és lekváros kenyeret vagy a délről maradt gombócot, mákos tésztát, paprikás krumplit. Jó volt odabújni hozzá, az ölébe. Szeretett az ócska tűzhely melletti recsegő fonott székben üldögélni. Még nagyobb elemista koromban is az ölébe ültetett, s ilyenkor kimondta azokat a szavakat, amikre különben hiába vártam volna. A mi paraszti eredetű családunkban képtelenség volt az érzelmeknek szabad kifejezést adni. Anyám ilyenkor mégis megcsókolta az arcom, szorított magához, és elhangzott a szó. Egyetlen szó:

– Gyönyörűm!

Mindig végigperzselt rajtam.

Ezzel a szóval hódított meg magának. Teljes erőmből szerettem, apámnál, testvéreimnél sokkal jobban.

El kellett mesélnem, mit csináltam egész nap, kivel játszottam, miket mondogattunk egymásnak. Néha hosszasan magyarázta, miért volt ez vagy az a tettem rossz, esetleg jó. Erkölcsi ítélete vallásosságából indult ki. De ettől még lehetett volna merev, távolságtartó, értetlen is. Azért szerettem, mert bele tudta élni magát mások helyzetébe, egy olyan kisfiúéba is, amilyen én voltam.

Mindig fejkendőt hordott hosszú szálú, egyetlen nagy fonatba tekert haján. Nem emlékszem, hogy fiatal lett volna. Lába fájós, mosásban kilúgozott keze kemény, csontos, arca ránchálós volt, akármeddig emlékszem vissza rá. Meglepődtem, amikor egy régi családi fényképen apjával, anyjával, három nőtestvérével együtt megláttam. Húszévesen, nagyon szép, büszke tekintettel állt ott az apja mögött. A szeme az ismerős, de még végtelen reményekkel teli tekintettel ragyog a világba. Neki van a legmagasabb homloka a többi lány között.

Az én fáradt, fejkendős anyám és ez a diadalmas parasztlány? Mi történhetett vele közben? Négy gyereket szült, nélkülözött, reggeltől estig dolgozott; apámmal vívta reménytelen csatáit. Ahogy apám is ővele. Nem illettek egymáshoz: az érzelmileg rideg, enni, inni, utazgatni szerető, vagyonra áhítozó férfi és a vallásos, lelkileg nagyon érzékeny, de a földi élvezeteket szinte bűnnek tartó otthon ülő nő között csak ideiglenesen verhetett békehidat az egymásrautaltság, a sorsszerű apa-anya szerep a három fiú és egy lány mellett.

Ültem az ölében vagy a lábánál a kisülőkén. Simogatta a hajam, szóval becézgetett. A gyönge villanykörte alig világította meg az arcát. Azt hiszem, ilyenkor egészen boldog volt. Különben is könnyen készen állt a boldogságra. Egy jó hír, egy szeretettől ragyogó szomszédi, rokoni köszöntés, egy-két órás bibliaolvasás sugárzóan boldoggá tudta tenni. Arra is korán fölfigyeltem, hogy apámmal ellentétben a mások sorsa, dolgai nemcsak érdekelték, de örülni is tudott, ha valakinek valami jól sikerült. Együttérzés élt benne irigykedés helyett.

A tűzhelyen nagy fazékban zubogott, fődő alatt, az esti mosdáshoz föltett víz. Micsoda békesség a konyhában! S olyan közel volt hozzánk a kert, a domb, az utca a fákkal.

Éreztem, hogy fönt villognak, lüktetnek a csillagok. Ha kimentem a kerekes kúthoz vízért, megcsapott a dolgok mozdíthatatlan rendje.

Aztán a lefekvés.

Anyám nem szokott odajönni az ágyhoz; olyankor más dolga volt a konyhában. De a kinti együttes percek, órák úgy megtöltöttek vele, hogy félálmomban is csak rá gondoltam. Elismételtem magamban, amit mondott. Még ennél is fontosabbak voltak a mozdulatai, a gesztusai, a szeme mozdulása, a szeme sarkában megcsillanó féltés, odaadás, büszkeség. A meggyőződés, hogy kettőnk szeretete valami mindenen fölül álló csoda.

A sötét udvari szobában feküdtem, és láttam magam fölött a tekintetét. Olyan szép fényes volt, olyan nyugodt, úgy védett engem, olyan magasra tartott az ég felé, hogy nagyot sóhajtottam és elmosolyodtam.

Nem voltam-e egy kicsit őrült, hogy egyedül is olyan sugárzóan mosolyogtam, mintha valakinek válaszolnék?

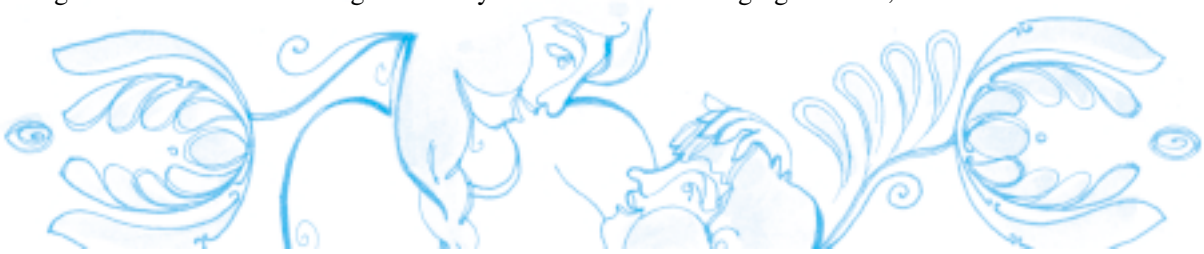

Szentmihályi Szabó Péter

Kicsi szívem

Kicsi szívem kicsit ér,
mégis minden belefér,
belefér a nagyvilág,
belefér a rügyes ág,
belefér a kerek ég,
sivatagban a tevék,
hajókkal az óceán,
labdával a kisleány,
erdő alján suta nyúl,
a farkas, ha lelapul,
kicsi szívem kicsit ér,
a fájás is belefér,
belefér a temető,
búcsút intő keszkenő,
mély ránc a homlokomon
belefér, ha akarom.
Jaj, hogy is van, hogy te nem
kopogtatsz a szívemen?
Csinálok én ott helyet,
puha ágyat is vetek,
betakarlak felhővel,
elringatlak szellővel,
szegény szívem megdobban,
megcsókollak álmodban.
Kicsi szívem kicsit ér,
neked adom semmiért.

Kiss Benedek

Anyja lánya

Kenyeret főzök,
gombócot sütök –
anyám tanított,
anyámra ütök.

Vizet aprítok,
rántom a tejet –
én anyámnál is
jobb szakács leszek!

Oravecz Imre

Anyu főz.

megfőzi a húst,
megfőzi a krumplit,
megfőzi a tésztát,
megfőzi a tojást,
megfőzi a levest,
megfőzi a főzeléket,
megfőzi a tejbegrízt,

mindent megfőz,
de engem nem főz meg,
mert én így is ennivaló vagyok.

Tóth Elemér

Ha pacsirta volnék

Ha pacsirta volnék,
messze szállnék,
virágdíszes
réteken tanyáznék.

Ha sasmadár volnék,
felhőn hálnék,
szélparipán
vígan nyargalásznék.

Ha meg galamb volnék,
itt maradnék,
csak ablakod
alatt turbékolnék.

Szalai Borbála

A kisfecskék

Fecskemama,
fecskepapa
eteti a fiait…
Szúnyogokat,
legyecskéket
kap ebédre
mindegyik.
Gyorsan felnő
az öt buksi,
egykettőre
szárnyra kap,
s cikázva száll
a magasban
az azúrkék
ég alatt…

Benedek Elek

Szeresd a fát!

Szeresd a fát, hisz ő is érez,
Szép gyöngén nyúlj a leveléhez,
Ágát ne törd, lombját ne tépjed,
Hagyd annak, ami: épnek, szépnek –
Ne bántsd a fát!

Ő is anya, minden levele
Egy-egy gyermek, gonddal nevelve;
És gyermek minden ágacskája,
Szeretettel tekints föl rája –
Szeresd a fát!

Édes gyümölcsét várva várod,
S mégis letépnéd a virágot?
Szegény virág gyorsan elszárad,
S te bánkódol majd – késő bánat! –
Ne bántsd a fát!

Áprily Lajos

Három madár

Istenem, milyen gyönyörű trió:
a fülemile mámoros – figyelve,
alttal kísér egy halkuló rigó –
és néha bele-belebúg a gerle.

Herman Ottó

Májusi fülemüle

Késő délután, amikor a pihenő közeledett, s mindenki egy kicsikét magába is kezdett szállni, bizony erdő-berek, fű-fa, tücsök-bogár, pele, madár mind azt kérdezte egymástól: – Hol lehet? Miért késhetett? Tán csak nem érte valami baj? – Hiszen az idei kikelet olyan szép, olyan áldott, hogy Május király őfelsége maga mondja: régen volt ennél szebb, biztatóbb bevonulásom. Miért maradhatott el éppen a fülemüle?

Így állott ez a dolog, amikor a nemes pintyőke éppen hazafelé tartott. A nagy tisztásról jött, hol megfalatozott. Repül, repül!

Éppen az ér mellett sűrűsödő kecskerágó és ostorménybokrok felett lebegne, mikor egyszerre csak hallja:

„Püj – püj – pinty!
Állj – megállj – megállj!
Csak – csak – csak – csak – csak!
Itt!”

– Jaj, a fülemüle! Ez ő!

Egy merész kanyarodással menten le is ereszkedett a pintyőke, hogy szíve mélyéből üdvözölje a dal királynéját.

A pinty felkiáltását hallotta a húrosrigó, ki éppen az ér tiszta vizéből iddogált. No, ennek se kellett több. Elkiáltotta magát:

„Itt – itt – a fülemüle!
Sies – setek – ide!
Ide – ide!”

Lett is élet a fákon, bokrokon, fűben s messze ki a rekettyésig! Vörösbegyék, légykapóék, poszátáék, a sok mindenféle rigóék oly sebesen csaptak le a levegőből, mint a futócsillagok nyári raja.

Megtelt a bokor a tisztelgők seregével, hogy csak úgy hemzsegett bele. Csupa örömteli arc, mind kereste őt, kivált pedig az ifjabb nemzedék, mely tavaly született, és még sohasem hallotta a dalkirálynőt.

Fábián Imre

Kakukkmadár

Kakukkmadár,
kakukkold ki,
ki-
ki-
ki,
kikericset
ki nyitja ki,
ki-
ki-
ki?

Lila szeme
mélyből nyílik
ki-
ki-
ki,
a föld lánya
tekint rajta
ki-
ki-
ki!

Udud István

Kakukk-nóta

az építőanyag drága
kakukk kakukk
s egyre feljebb megy az ára
kakukk kakukk
ez az ami arra késztet
kakukk kakukk
hogy ne rakjak soha fészket
kakukk kakukk
egész világ engem támad
kakukk kakukk
más költi ki fiókámat
kakukk kakukk
más viseli rá a gondot
kakukk kakukk
én erre csak annyit mondok
kakukk kakukk

Mészely József

Szalakóta nóta

Csip-csepp-csip-csepp,
Nem esőcsepp,
Ez szalakóta
Nóta.

Csip-csepp-csip-csepp,
Ezt cseppegi
Már kora hajnal
Óta.

Lázár Ervin

A csalafinta kakukk

Mit ér a tavasz kakukkszó nélkül? Hát káros madár a kakukk? Ha semmi más hasznot nem hajtana, mint hogy tavasszal megszólal, akkor is óvni kellene.

– A kakukk más madár fészkébe tojja a tojását – szóltam.

– Úgy van – bólintott nagyapó –, méghozzá nála is kisebb madarak fészkébe. Igaz, nem mindig a fészekbe tojja, van, amikor a csőrében viszi oda. Kilesi, amikor az anyamadár nincs a fészekben, huss, odaröppen, és már bele is ejti a tojást. Az a szegény kis madár meg mit sem tud az egészről, melegíti, óvja a kakukktojást, dehogyis tudja, miféle tragédiának néz elébe.

– Nem ismeri meg a kakukktojást? – kérdezte Jozsó.

– Nagyon ritkán. Akkor ki is dobja. De erre alig van példa.

– Pedig a kakukktojás sokkal nagyobb az övéinél – mondtam.

– Nem. A kakukk testéhez képest igen kicsiny tojást rak. Ő maga akkora, mint egy galamb, a tojása meg alig nagyobb a verébénél. Rendszerint ugyanannak a madárfajnak a fészkét szerencsélteti, melyben ő maga is meglátta a napvilágot. S bármilyen furcsa, néha még a tojásának a rajzolata is hasonló a nevelőmadáréhoz. No, aztán kikel a kiskakukk, még toll sincs rajta, pihe se, már dolgozni kezd. Kidobál mindent, amit a fészekben talál. Tojást, mostohatestvért egyaránt. Aztán nekikezd nőni, s nemsokára jóval nagyobb lesz, mint a nevelőszülők.

– És azok nem veszik észre a csalafintaságot?

– Nem tudom. Tény az, hogy fölnevelik. Még akkor is hordják neki a táplálékot, amikor már akkora, hogy ki kell ülnie egy ágra, mert nem fér el a fészekben.

Ezek után azt hihetnétek, hogy a kakukk káros madár, hiszen egy tojó tizenöt tojást is lerak, mindet más fészkébe, s abból a tizenöt fészekből sok-sok kis hasznos madárivadékot lök ki a kakukkfi. De ha aztán jönnek a szőrös hernyók, azokat semmilyen más madár nem pusztítja, csak a kakukk. S akkor azt mondhatjuk: haszna felmérhetetlen.

Hát így vagyunk ezzel a hasznossággal.

Osvát Erzsébet

Zenés ébresztő

Rigókórus
fenn a fán
nektek énekel
talán?
Gyermeknapra
zengenek
ünnepi
karéneket?
Ébresztő ez,
hajnali.
Vidám hangjuk
hallani
mindenfelől,
minden fáról,
nyírfaágról,
nyárfaágról.
Ébredjetek,
ébredjetek!
Várnak már
a játszóterek,
Vidámparkban
autók,
Állatkertben
mackók,
sürgönydróton
fecskék
frakkban,
erdőben
gombák
kalapban.
Vár a pitypang
bóbitája.
Repítsétek
messzi tájra!

Szilágyi Domokos

Aratási mondóka

Mag, mag,
búzamag,
benne aluszik a nap.

Szár, szár,
búzaszár,
tehén alá szalmaszál.

Szem, szem,
búzaszem,
holnap lesz új kenyerem.

Fésűs Éva

Tavaszi játék

Förgeteg fia:
bohókás szellő,
vihar leánya:
pityergős felhő,
fogócskát játszott
táruló égen,
záporrá fáradt
kiszikkadt réten.
A mező itta,
s kizöldült újra,
magasra szökkent
szárán a búza.
Nézi a gazda
féltett vetését,
kenyere lesz majd
ez a reménység.

Káldi János

Itt a szünidő

Itt a víg nyár,
a szünidő.
Csupa arany
erdő-mező.

Mindennap látsz
újabb csodát:
bari-felhőt,
mókus-komát.

Futó folyót,
benne halat.
A cserjésben
nyuszi szalad.

A domb alján
fácán repül.
Tarka tollán
alkonyat ül.

Az elvesző
messzi réten
kolomp sír a
messziségben.

Bárhova mész:
csoda, csoda.
Tündérségek
hosszú sora.

Weöres Sándor

Kánikula

Szikrázó
az égbolt,
aranyfüst a lég,
eltörpül
a láng-űrben
a tarka vidék.

Olvadtan
a tarló
hullámzik, remeg,
domb fölött
utaznak
izzó gyöngyszemek.

Ragyogó
kékségben
sötét pihe-szál:
óriás
magányban
egy pacsirta száll.

Fekete Vince

Kő, víz, tűz...

Kő, kő, macskakő,
cipőm kopog, hazajő.

Méz, méz, lépes méz,
nem jártam itt réges-rég.

Víz, víz, kicsi víz,
csacsog, gügyög, visszahív.

Szél, szél, lenge szél,
biztass engem – hazaérj!

Hegy, hegy, magas hegy,
délutánra ott leszek.

Tűz, tűz, heve hív,
napsugárka, melegíts!

Bíborka

– Elegem van az egészből! Én nem tudom, miért, de mindenki velem van kiakadva! Nem tetszik, ahogy megyek, ahogy ülök, ahogy zenélek. Baj van a beszédemmel, a viselkedésemmel. Miért bánt mindenki engem?!

– Miből gondolod, hogy mindenki téged bánt? Nem lehet, hogy inkább segíteni szeretnének neked, és nem bántani akarnak?

– Na persze, és mindenki úgy akar segíteni, hogy nagyokat rúg belém. Köszönöm szépen az ilyen segítséget!

– Most nagyon emlékeztetsz egy mogorva, öreg vakondokra, akivel Bíborkát összehozta a sors. Szegény, alaposan megjárta, pedig valójában örömet akart szerezni az öregúrnak.

* * *

A borzosfarkú kismókus boldogan ugrált a Kerek tölgyes fáin. Széles jókedvének nem kis oka volt: nemrég tanulta meg, hogyan ugorhat a messzebb lévő ágakra anélkül, hogy belehuppanna a süppedős, barna avarba. Hosszú napokon át próbálgatta tudományát, míg végül olyan tökéletes lett, hogy bárki csodájára járhatott. El is határozta, hogy valaki olyannal osztja meg örömét, aki ritkán részesül kellemes élményekben.

– Ki is legyen az? – törte buksiját a kedvenc fáján ülve. – Lehetne például Hód úr… De nem, hiszen őt mindenki kedveli. Akkor legyen Biguci, a házatlan csiga! Nem, ő most túlságosan elfoglalt. Megvan, Somának mutatom meg először az ugrásomat, őt úgysem szereti senki, mert olyan irigy. Á, ez sem jó, Soma tegnap indult hosszú útra a Zengő folyóhoz, azóta még nem érhetett haza.

Amint így tépelődött magában, észrevette Vakundok úr szimatoló orrcimpáját, amint az éppen hunyorgatva nézett bele a vakító napsugárba. Bíborka egyenesen odaugrott a földtúró mellé és megköszörülte a torkát.

– Eee!

– Ki vagy és mit akarsz? – mordult rá a föld alatti kertész.

– Bíborka vagyok, és épp keresek valakit, akinek bemutathatnám a tudományomat. Tudod, nagyon sokat gyakoroltam, hogy minél ügyesebben és puhábban érkezhessem nagy ugrás után is, és most végre rájöttem, hogyan kell. Gondoltam, te lehetnél az első, akinek megmutatom.

Vakundok úr felhördült és percekig csak kapkodott a levegő után. Aztán felkapott egy földgöröngyöt, majd egy másikat, és egymás után csapkodta őket Bíborka fejéhez.

– Hát ezt tanítják neked az iskolában? Azt hiszed, azért, mert alig látlak, nem kaplak el? Megállj, beste kölyke, csak kapjalak a mancsaim közé!

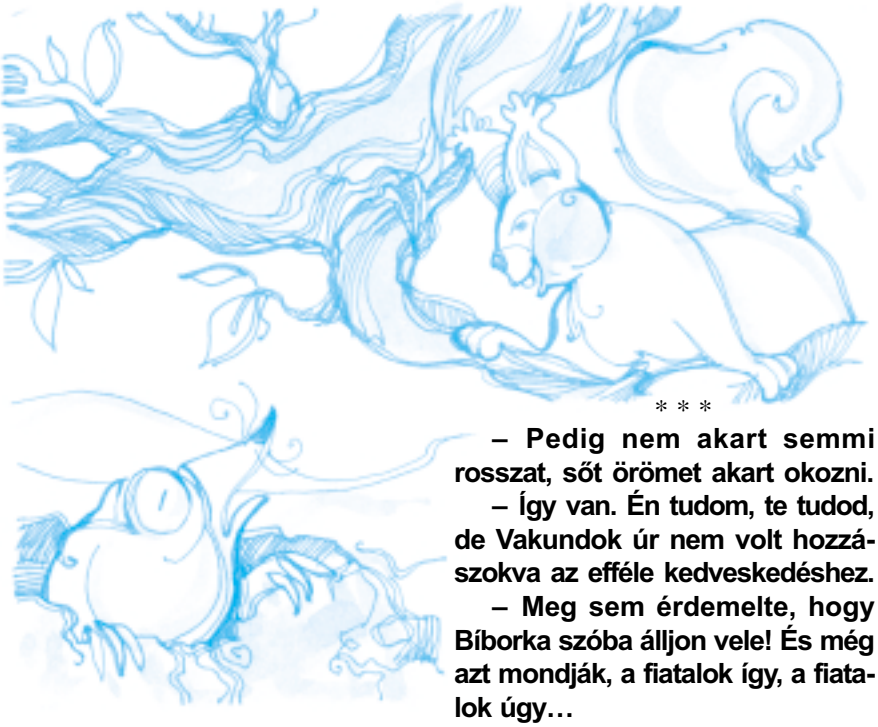

Bíborka visítva menekült a szitkozódó Vakundok úr küldeményei elől, majd megállt néhány ugrásnyira a földtúrástól és illedelmesen meghajtotta magát.

– Elnézést kérek, ha undok voltam, én igazán nem akartam megbántani.

Vakundok úr azonban még paprikásabb lett Bíborka szavaitól.

– Micsodaaa? Most még a nevemmel is csúfolódsz? Tűnj a szemem elől, te semmirekellő! Én nem tudom, mi lesz ebből a világból az ilyen neveletlen kölykök miatt…

Bíborka sebesen szedte a lábait, de még a harmadik fa ágáról is hallotta Vakundok úr perelését.

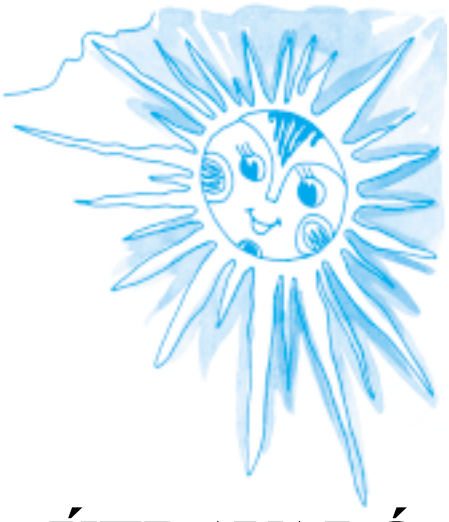

ÚTRAVALÓ

* * *

– Pedig nem akart semmi rosszat, sőt örömet akart okozni.

– Így van. Én tudom, te tudod, de Vakundok úr nem volt hozzászokva az efféle kedveskedéshez.

– Meg sem érdemelte, hogy Bíborka szóba álljon vele! És még azt mondják, a fiatalok így, a fiatalok úgy…

– Nemcsak az öregek tudnak így megkeményedni, a fiatalok között is van, aki mindenben csak a rosszat látja. Azt hiszi, minden az ő kárára, bosszantására van. Sajnos épp ezért nagyon sok áldástól fosztja meg magát. Pont úgy, mint te. Hidd el, hogy nem akarnak rosszat, akik nevelni szeretnének téged. Szeretetből akarnak segíteni, hogy megtanuld, mi helyes és mi nem. És még valami. Tanuld meg örvendezve fogadni a tanítást, hiszen ahogy a teremtő mondta: „Az örvendező szív megszépíti az arcot."

Olasz Tímea

Bibliai ábécé

Filippiekhez írt levél. A filippibeli keresztyénekkel Pál mindvégig tartotta a kapcsolatot, sőt ez volt az egyetlen gyülekezet, amely ajándékaival gondoskodott Pálról római fogsága idején. Éppen ezt a szerető gondoskodást köszöni meg a nekik írt levelében. Egyúttal azonban bátorítja is őket azzal, hogy fogsága is az evangélium terjedését szolgálja, „mert ismertté lett az egész testőrségben és a többiek előtt is, hogy Krisztusért viselem bilincseimet". Inti őket, hogy Krisztus evangéliumához méltóan viselkedjenek, s Krisztust állítja példaként eléjük, aki „Isten formájában lévén nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem… szolgai formát vett fel, emberekhez lett hasonlóvá,…megalázta magát és engedelmes lett mindhalálig, mégpedig a keresztha-lálig". Ezért Isten is felmagasztalta, hogy „a Jézus nevére minden térd meghajoljon… és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére".

Filiszteusok. Palesztina déli partszegélyének a lakói voltak, de állandó támadásaikkal egyre beljebb hatoltak Júda hegyei közé, és folytonosan zaklatták egész Izráelt a bírák és az első királyok idején. Velük hadakozott Sámson is, akinek felesége, a filiszteus Delila okozta a vesztét, de vakon is több filiszteust rántott magával a halálba, mint amennyit ereje teljében ölt meg közülük. Bálványisteneik, Dágón, Astarte és Baalzebub tisztelete a babiloni fogságig állandó kísértést jelentett Izráel számára. Főbb városaik Gáza, Askelon, Asdód, Ekrón és Gát voltak. Saul és Dávid rendszeres háborúkat vívtak velük. Saul és fiai a filiszteusok elleni harcban estek el. A filiszteusok óriása volt Góliát, akit a gyermek Dávid parittyájával terített le. Végül is Dávid győzelmes háborúi vetettek véget a filiszteusok hatalmának. Jelentőségüket azonban az is bizonyítja, hogy Palesztina tőlük kapta máig is ismert nevét.

Fillér. A *fillér*nek nevezett római rézpénz a dénár 1/16-a volt. Máté evangéliuma szerint két verebet lehetett venni egy fillérért. Márk és Lukács pedig elmondja, milyen elismeréssel szólt Jézus egy szegény özvegyasszony két fillérjéről, mivel ez az asszony ezzel minden pénzét beledobta a perselybe, nem úgy, mint azok, akik csak a feleslegükből adakoztak.

Fineás. Áron unokája, tehát a papi rend tagja, de leszármazottai azért örökölték mindvégig a főpapi tisztet, mert Fineás ragadott elsőnek fegyvert a pusztai vándorlás idején, hogy megtisztítsa Izráelt a móábitáktól.

Fogadalom. Az Istennek tett fogadalom szent döntés valaminek a megtételére vagy valaminek az elhagyására, és ez kötelezi a fogadalomtevőt. Ezért figyelmeztet a Szentírás, hogy ne fogadkozzunk elsietve, de ha megfogadtunk valamit, azt teljesítsük is.

Foglaló. Adásvételi ügyeknél a vevő által előlegként letett pénz, ami biztosítékul szolgál a teljes ár megfizetésére. Ezt a fogalmat Pál apostol többször is használja leveleiben a Szentlélekkel kapcsolatban (a magyar Biblia a *zálog* szóval fordítja), aki az eljövendő mennyei dicsőség biztosítéka. Isten a …„Lélek zálogát adta szívünkbe".

Fogság. Általános gyakorlat volt a bibliai korban, hogy a legyőzött népeket fogságba hurcolták. Krisztus előtt csaknem hatszáz évvel vonult fel hadseregével Nebukadneccar, Babilon királya, Jeruzsálem ostromára. Két évig tartott a harc, s Kr.e. 587-ben elfoglalták a várost és falait lerombolták. Százszámra vitték az embereket hosszú évekre a babiloni fogságba. Ott nem bántak velük kegyetlenül, és néhányan vissza is tértek a templom és a város falainak újraépítésére.

Földrengés. „A föld megrendült, és a sziklák meghasadtak" – így írja le Máté a Jézus kereszthalálakor történt földrengést. Földmozgások és földrengések sok más esete is olvasható a Bibliában. A Palesztina földjét alkotó sziklarétegek gyakran változtatják az elhelyezkedésüket, s ezek okozzák a földrengéseket.

Fönícia. Tirusz és Szidón földje, tehát a mai Libanon területe. A föníciaiak híres hajós és kereskedő nép voltak, s hajóik értékes fa-, arany- és ezüstrakományokkal tértek haza tengeri útjaikról. Később – a jeruzsálemi keresztyénüldözés idején – a hívők közül sokan menekültek ide üldözőik elől.

Főpap. Főpapi tiszt, a zsidó hagyomány szerint Eleázárnak, Áron fiának a családjához volt kötve, a babiloni fogság után azonban a hódító hatalmak nevezték ki a főpapokat, megszűnt élethossziglani megbízatásuk és nem öröklődött apáról fiúra. A szentek szentélyébe csak a főpap mehetett be évente egyszer, hogy ott áldozatot mutasson be önmagáért és a népért. Jézus kereszthalálával mint örökkévaló főpap mutatott be egyszer s mindenkorra örök váltságot szerző áldozatot. Azóta ő Isten népének egyetlen főpapja, s a hívők általa járulhatnak közvetlenül Isten elé.

(Cecil Northcott *Bibliai lexikon gyerekeknek* című könyve alapján)

Áprily Lajos

Madárszárnyas kalapom

Nem tudok róla, hogy apáim közül valamelyik puskás ember lett volna. Volt köztük ötvös, muzsikus, asztalosmester, könyvkötő, ahogy akkor mondták: compactor librorum, de vadászatról nem szól a családi hagyomány. S apám egy utazásból mégis puskát hozott a házhoz. Vadonatúj kilences flóbert volt.

– Meggondolatlanság ilyent vásárolni, nem való kilencéves kisfiú kezébe – zsörtölődött egyetlen fiát idegesen féltő anyám.

– Vasárnapi kirándulásokra visszük magunkkal – igyekezett megnyugtatni apám. – Hadd ügyesedjék a fiú.

Szenvedélyesen beleszerettem abba a puskába. Vilmáról, a szomszéd gyári lakatos leányáról is megfeledkeztem. A fiatal Achilles* nem lelkesedhetett jobban a fegyveréért, mint ahogy én a flóbertpuskámért. Mert – talán nem is kell mondanom – enyémnek tartottam,pedig engedetlenségre és ravaszságra nevelt a puska, s szegény anyámnak nagyon sok gondot és izgalmat okozott. Elrejtette az állószekrénybe, de alkalmas pillanatban kiloptam onnan, s futottam át vele a fás és bokros temetőbe, játékaink gyermekbirodalmába.

A következő esztendőben magántanuló voltam, több időm jutott kalandozási vágyaim kielégítésére. Különösen a madarak nyugtalanították képzeletemet. Sok volt a temető vadcseresznyebokrain, a szomszéd gyümölcsösökben s a távolabbi fűzfasorok ágain. Zöld kalap volt a fejemen, s azt díszítettem trófeáimmal: a lelőtt madarak szárnyaival. Attól, hogy meglövök valakit, vagy magamban teszek kárt, egy pillanatig sem féltem. Néhány évvel idősebb barátom, Rudi vezetett be a vadászat tudományába. Megtanított rá, hogy ha fel van húzva a ravasz, balkezem hüvelykujját szorosan fektessem elébe, különben ág akadhat beléje, s elránthatja. Mert hát a bokrok között bujkáltunk legtöbbször. Ezt a szabályt mindig szigorúan megtartottam. Ha vele jártam a temetőt vagy más „cihereseket”, nem volt szabad száraz ágra lépnem, mert a „vadat” a legkisebb reccsenés is elriaszthatta. A rigókat is, melyek a vadcseresznyebokrokon csemegéztek. De Rudi szeptember elején elment a szomszéd kisváros internátusába, s én egyedül jártam bokrost, füzest, rétet, tarlót, patakmentét.

És szaporodtak a szárnyak a kalapom körül. A legnagyobb egy vörhenyes vércseszárny volt – madarát komor őszi ködben egy sír akácfájáról lőttem le –, utána így következtek sorban díszeim: zöldharkály, szajkó, sárga- és feketerigó, tarkaharkály, meggyvágó, sármány, pinty, tengelic, csuszka, rozsdafark, vörösbegy és az ereszkedő sor legvégén egy rozsdabarna ökörszem szárnya. S én vállaltam ezt a kalapdíszt, az utcán is jártam vele. Akik Cooper-regényt olvastak, azt mondták, hogy indián törzsfőnökhöz hasonlítok. Kegyetlen madárpusztító voltam, de egyszer mégis megszólalt a szívem: mikor a sárgarigót lőttem. Magas nyírfa tetején ült egyedül, s fuvolázó hangja messze szállt a néma temető felett. A fa tövébe lopództam, s merőleges puskatartással céloztam meg a madarat. A lövés elvágta a dalt, s a madár pontosam a lábam elé hullt élettelenül, becsukott szemmel. Akkor valami olyan rezdült meg a szívemben, ami hasonlított ahhoz a belső megmozduláshoz, melyet később a galbinai őz elejtésekor éreztem.

Volt egy madár, amelyik mindig

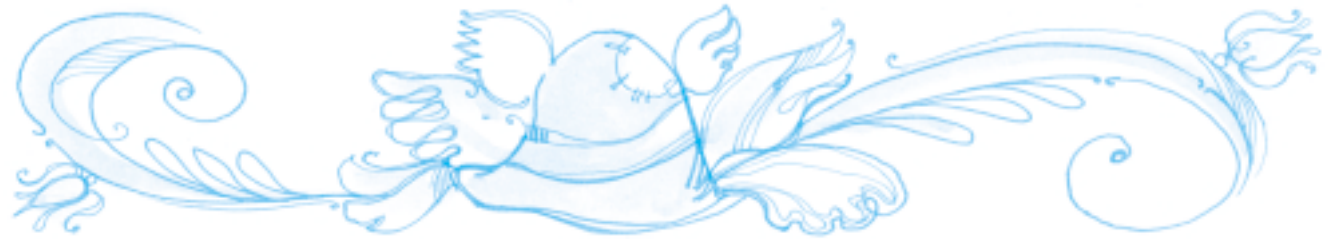

kifogott rajtam: a szarka. Ettől nem kaptam trófeát. Ott ültek és hangoskodtak a temetőnek a kálváriához vezető tölgyfakeresztjein. De mihelyt megpillantották a gyümölcsös oldalán felbukkanó kalapomat, rögtön felröppentek, s továbbszálltak, keresztről keresztre. S emlékszem, a rét fűzbokrai közt hiába üldöztem egy csudakék madarat, melynek szépsége egészen lázba ejtett: egy szalakótát. Megmaradt elérhetetlen, mesebeli kékmadárnak, az egyetlennek, mellyel gyermekkoromban találkoztam.

Ma is szánom-bánom gyermekkori vadászbűneimet. Olyan völgyben élek, melyben nagyon sok a madár, s én az évek során sokat gyönyörködtem bennük: a ragadozók körözésében, a harkályok girlandos repülésében, a sétáló búbosbanka büszke bóbitájában, a fácánkakas rekedt kiáltásában, cinkék és őszapók tornászó mozdulataiban, a hímpirók kárminpiros begyében, a fülemülék wartburgi hangversenyében.

Sötét időkben örömszerzőim voltak, s néha elég volt egy ökörszem megpillantása havas ablakomon kedvem felhangolására. Végigkísértek színnel és hanggal egy hosszú életen.

Most, ha látom őket, meleg hálaérzés mozdul meg a szívemben, s szeretném odakiáltani nekik a bűnbánó szót: Bocsássatok meg, hogy gyermeki tudatlanságomban és elvakult vadászszenvedélyemben annyi ártatlan társatokat megfosztottam valamikor a drága élettől!

* ***Achilles*** – görög mondai hős. Mikor megszületett, anyja, Thétisz istennő sarkánál fogva a Styx folyóba mártotta, és ezzel sebezhetetlenné vált a sarka kivételével. Már gyermekkorában szenvedélyesen kapott a neki mutatott fegyver után. A Trójáért vívott küzdelem legnagyobb görög hőse.A trójai háborúban esett el Páris nyilától sarkon találva.

Áprily Lajos

Fegyvertelen vadász dala

Völgyek felett hangos torokkal
üzenhet a vadásztülök.
Békét kötök az állatokkal,
az erdővel kibékülök.

Rejtőzve már többé nem állok
zsákmánnyal csábító lesen.
Márciusi szalonka-párok
suhanjanak szerelmesen.

Jöhet a bükkös karcsú vadja,
a lenge-lányos őz-alak,
nem puska-dörrenés fogadja,
csak egy szelíd „nem bántalak”.

Völgyben, vadonban, rónaságon
a békesség bolyong velem.
Csak egy öröm van a világon,
s ez az öröm fegyvertelen.

S a régi őz, ki annyi vérrel
pirosított havat, mohát,
s reám nézett rémült szemével,
a régi őz is megbocsát.

Olvastad már?

Ugye Te is hallottad már, amikor a felnőttek – sóhajtva, legyintve, ki pedig felháborodva – azt mondják: A mai gyerekek nem olvasnak, csak a képernyőt bámulják…

Mi másként gondoljuk. Hiszünk abban, hogy Ti is szeretitek a könyvet. Ebben a rovatunkban egy-egy közkedvelt ifjúsági regényből vagy meseregényből mutatunk be egy szemelvényt. Azok számára, akik még nem olvasták: kedvcsinálóul, azoknak pedig, akik már kétszer vagy háromszor is: az emlékek felidézéséül.

Eric Knight

Lassie hazatér

(Részlet)

Amikor Joe Carraclough kijött az iskolából, és a kapuhoz ért, alig mert hinni a szemének. Egy pillanatra megállt, aztán harsányat kiáltott:

– Lassie! Lassie!

Odaszaladt a kutyájához, túláradó örömében mellétérdelt, ujjait mélyen beleásva a sűrű szőrzetbe. Arcát sörényébe temette, és veregette az oldalát.

Aztán fölpattant, és örömében szinte táncra perdült. Különös ellentét volt a gyerek és a kutya között. A fiúból valósággal túlcsordult a boldogság, a kutya viszont nyugodtan ült, és csak fehér hegyű farkának csóválása árulkodott arról, hogy örül a találkozásnak.

Mintha ezt akarta volna mondani: „Mire való ez a nagy izgalom? Az a dolgom, hogy idejöjjek, hát idejöttem. Mi van ebben olyan nagyszerű?”

– Gyere, Lassie – mondta a fiú.

Megfordult, és futásnak eredt az utcán. Első pillanatban nem is törte rajta a fejét, hogy került ide a kutya. Amikor pedig felötlött benne a csodálkozás, elhessegette magától.

Nem kell azt firtatni, hogy történt ez a csodálatos esemény. Elég az, hogy megtörtént.

Később megint nyugtalanítani kezdte valami. De igyekezett nem odafigyelni.

Apja talán visszavásárolta a kutyát? Persze, biztosan ez történt.

Végigszáguldott a Fő utcán. Elragadtatása most már Lassie-re is átragadt. Ott loholt az oldalán, nagyokat ugrott a levegőbe, és elégedettségében élesen ugatott, ahogy örömükben szokták a kutyák. Szája szélesre húzódott, ami a skót juhászkutyák állandó vonása, amikor örülnek valaminek; erre aztán gazdáik megesküsznek rá, hogy a kutyájuk nevetni is tud.

Csak a munkaközvetítő előtt lassultak meg Joe léptei, mert hallotta, hogy az egyik férfi utánuk szól:

– Hé, fiú, hol találtad meg a kutyádat?

A férfi a legparasztosabb yorkshire-i tájszólással beszélt, és Joe ugyanebben a tájszólásban válaszolt. Igaz ugyan, hogy az iskolában a legtisztább irodalmi angolsággal beszélgettek a gyerekek, de az udvariasság megkívánta, hogy a felnőtteknek tájszólásra tájszólással válaszoljanak.

– Ott volt az iskola kapujában! – felelte Joe.

De aztán sejteni kezdte a valóságot. Apja nem vásárolta vissza a kutyát, mert erről mindenki tudott volna már. Egy ilyen kicsi fészekben az emberek pontosan ismerik egymás ügyét-bajját. És ebben a faluban különösképpen híre ment volna egy olyan nagy fontosságú eseménynek, mint egy kutya visszavásárlása.

Lassie tehát megszökött! Ezért van itt!

Joe Carraclough ettől fogva nem rohant olyan boldogan tovább. Lassan ment, és eltűnődött, ahogy a meredek úton befordult az otthonuk felé. Az ajtóban megfordult, és szomorúan figyelmeztette a kutyát:

– Maradj mögöttem, Lassie!

Gondokkal barázdált homlokkal állt az ajtó előtt. Kifejezéstelen arcot erőltetett magára, aztán lenyomta a kilincset, és belépett.

– Édesanyám – mondta –, egy kis meglepetés…

És feléje nyújtotta kezét, mintha segítséget kérne, hogy megtarthassa azt, amire annyira vágyik.

– Lassie hazajött – mondta aztán.

Édesanyja nagyot nézett. Apja is felpillantott a tűz mellől. S ahogy ő beljebb lépett, szemükkel követték a kutyát, mely nem tágított a sarka mellől.

És Lassie, mintha megértette volna, mit jelent ez a hallgatás, egy percre megállt, aztán lesunyt fejjel ment tovább, ahogy a kutyák járnak, amikor rossz fát tesznek a tűzre, bár nem is sejtik, hogy mi a bűnük. Odament a tűzhely mellé a pokrócához, és csóválta a farkát annak jeléül, hogy akármi nyomja is a lelkét, szeretné jóvátenni.

De úgy látszik, nem érdemelt bocsánatot, mert az apa szeme elfordult róla, és megint a tűzbe meredt. Szinte elzavarta látószögéből a kutyát.

Lassie irgett-forgott, aztán lassan a szőnyegre heveredett, de úgy, hogy teste hozzáérjen a férfi lábához. Sam azonban elhúzódott tőle. A kutya a tappancsára fektette fejét, és most már ő is a tűzbe bámult, mintha ott, a tűz tündérbirodalmának ragyogásában minden gondjukra választ kaphatnának.

Az asszony tért először magához. Csípőjére tette kezét, és sóhajtott egyet, olyan hangosan, hogy minden kétségbeesését kifejezte vele. Joe ránézett, s aztán, hogy meglágyítsa szülei kegyetlenségét, reménytől fénylő hangon kezdett beszélni:

– Amikor kijöttem az iskolából, ott ült, ahol ülni szokott. Ott ült a kapuban és várt. El sem bírjátok képzelni, hogy megörült nekem. Csóválta a farkát! Olyan boldog volt, hogy újra láthatott!

Tovább beszélt, csak úgy folyt belőle a szó. Úgy érezte, hogy amíg szóval bírja tartani őket, addig sem apja, sem anyja nem fogja kimondani a rettegve várt választ. Mintha a szavak áradata késleltethetné ítéletüket!

– Ahogy ránéztem, mindjárt láttam, hogy honvágya volt, honvágya mindhármunk után. Gondoltam, legjobb, ha hazahozom, és éppen csak hogy…

– Nem!

Az édesanyja volt, aki hangosan a szavába vágott. Ez volt az első szó, amit a két felnőtt kiejtett. Joe-nak egy pillanatra elakadt a lélegzete, de aztán tovább ontotta a szavakat; folytatta a harcot azért, amire olyan nagyon vágyott, és amit alig-alig mert remélni már.

– De hiszen visszajött, édesanyám! Rejtsük el! Senki sem találhat rá! Azt mondhatjuk, hogy mi nem is láttuk, és akkor…

– Nem – ismételte határozottan az asszony.

Haragosan hátat fordított neki, és tovább terítette az asztalt. Ahogy a falujabeli asszonyok szokták: ő is a veszekedésben talált megnyugvást. Egyszerre megindult a szava, hidegen és élesen, hogy elleplezze igazi érzéseit.

– A kutyák, a kutyák, a kutyák! Már rosszul vagyok, ha hallom ezt a szót – kiabálta. – Nem bírom tovább. Eladtuk, elvitték, és slussz, és minél gyorsabban pusztul innét, annál jobb. Fogd meg és vidd, de gyorsan, mert mindjárt itt lesz Hynes!

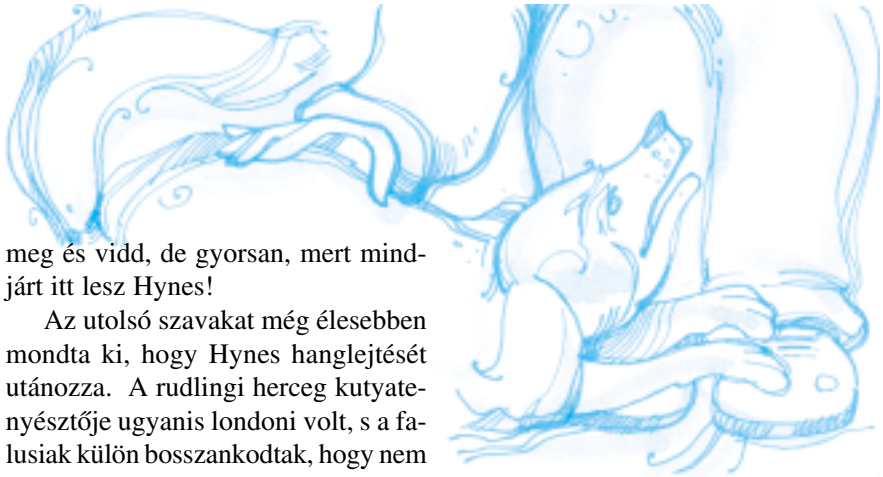

Az utolsó szavakat még élesebben mondta ki, hogy Hynes hanglejtését utánozza. A rudlingi herceg kutyatenyésztője ugyanis londoni volt, s a falusiak külön bosszankodtak, hogy nem olyan széles és lassú tájszólásban beszél, mint ők, hanem feszesen és elegánsan, ahogy Dél-Angliában szokás.

– Csak ezt akartam mondani – folytatta az asszony. – Te pedig nyeld le és emészd meg, amit mondtam. A kutyát eladtuk. Tessék, vidd vissza ahhoz, aki megvette tőlünk.

Látván, hogy anyjától nem várhat semmi jót, Joe az apjához fordult. A férfi azonban úgy tett, mintha nem hallott volna egy szót sem. Joe új érveket keresett, és eközben alsó ajka kicsücsörödött a nagy iparkodásban; ekkor azonban maga Lassie lépett a tettek mezejére. Most, amikor a szobában csend lett, egyszerre azt hitte, hogy véget ért a viszály. Megnyugodva fölkelt, odalépett Samhez, és finom vonalú orra hegyével szelíden elkezdte a kezét bökdösni, ami a kutyák nyelvén azt jelenti, hogy gazdájuk oltalmát és figyelmét keresik. A férfi azonban elvonta tőle a kezét, és újra a tűzbe bámult. Joe ezt is észrevette, és csendesen szóvá is tette:

– De apám – mondta szomorúan –, legalább üdvözöld Lassie-t. Hisz nem tehet semmiről, és nézd, mennyire örül, hogy itthon lehet. Legalább simogasd meg!

Sam azonban úgy tett, mintha meg sem hallaná.

– Tudod, biztosan nem törődnek vele a kastélyban – folytatta Joe, de mintha csak a levegőnek beszélt volna. – Azt hiszem, még etetni sem tudják tisztességesen. Nézd csak a szőrét. Ugye, mennyivel csúnyább, mint volt? Talán jót tenne neki, ha egy kis lenmagot áztatnánk az ivóvizében. Mert én ezt tenném egy kutyával, ha fényét veszti a szőrzete, ugye apám?

Joe apja még mindig a tűzbe bámult, de lassan elkezdett beleegyezőleg bólogatni. Ő talán észre sem vette, milyen ügyes csapdát állított a fia, de Carraclough-né tüstént felfigyelt, és teleszívta a tüdejét levegővel.

– Nohát! – kiáltott Joe-ra. – Nem is volna vérbeli Carraclough, de még csak igazi yorkshire-i sem, ha nem értene jobban a kutyákhoz, mint bármi máshoz.

A szoba csak úgy visszhangzott a kiabálástól.

– Te jóságos Isten, néha már azt hiszem, hogy ezek a mi férfiaink többre becsülik a kuvaszaikat, mint saját húsukat-vérüket! Mert ezt csinálják! Rajtunk a nehéz idők. Kapnak munkát? Dehogy kapnak! Fölveszik a munkanélküli segélyt, és szikrát se bánják, evett-e az édes gyerekük, ha egyszer a kutyájuk telezabálta magát.

A férfi idegesen lógázta a lábát, de Joe gyorsan közbevágott:

– Nézd csak, édesanyám, milyen sovány. Fogadok, hogy nem kapott eleget enni.

Carraclough-né azonban nem lágyult meg.

– Ennek csak az lehet az oka – mondta –, hogy ez a mindentudó Hynes még a kutyái szájából is kilopja a jó falatokat. Ilyen rosszképű és fukar alakot úgyse láttam még az életben.

Miközben így ontotta magából a szót, szeme rátévedt a kutyára, és egyszerre megváltozott a hangja.

– Csakugyan nincs valami jó bőrben szegény. Mindjárt kap egy kis harapnivalót. Tudom, mi kell neki, mert én is ismerem ám a kutyákat!

Számítógép-suli 51.

A MICROSOFT EXCEL

Szöveg bevitele

Egy cella legfeljebb 255 karaktert tartalmazhat. Ha ennyi karaktert egy cellán belül nem is használunk túl gyakran, meg kell jegyezni, hogy az Excelben lehetőség van a sortörésre (**Formátum** menü, **Cellák** menüpont, **Igazítás** lapon beikszelni a **Sortörés** négyzetet). Egy másik módszer: a szerkesztőlécen a kívánt helyen alkalmazzuk a bal oldali **Alt** + **Enter** billentyűkombinációt.

Az autokitöltésről

Az adatbevitel speciális formája az autokitöltés, amely többféle lehetőséget is biztosít adatok bevitelére.

· *Cellacsoport feltöltése egy adattal (1)*: Az első cellába írjuk be a kívánt adatot, majd az egérkurzort vigyük a kitöltő kockára, miközben az egérkurzor kereszt alakúra (**+**) változik. Lenyomott bal oldali egérgombbal húzzuk el az utolsó celláig. Az adatok az egész cellatartományt kitöltik.

· *Cellacsoport feltöltése egy adattal (2)*: Jelöljük ki a feltölteni kívánt tartományt, írjuk be az egyik cellába az adatot, majd nyomjuk meg a **Ctrl** + **Enter** billentyűket.

· *Cellacsoport feltöltése adatsorral*: Ugyanúgy történik, mint az első módszer. Ha olyan cella vagy cellatartomány kitöltő kockáját húzzuk, amelyben az adatok bizonyos szabály szerinti sorozat elemeit alkothatják, akkor az Excel folytatja a sorozatot. A táblázat néhány példát mutat be a sorozatképzésre.

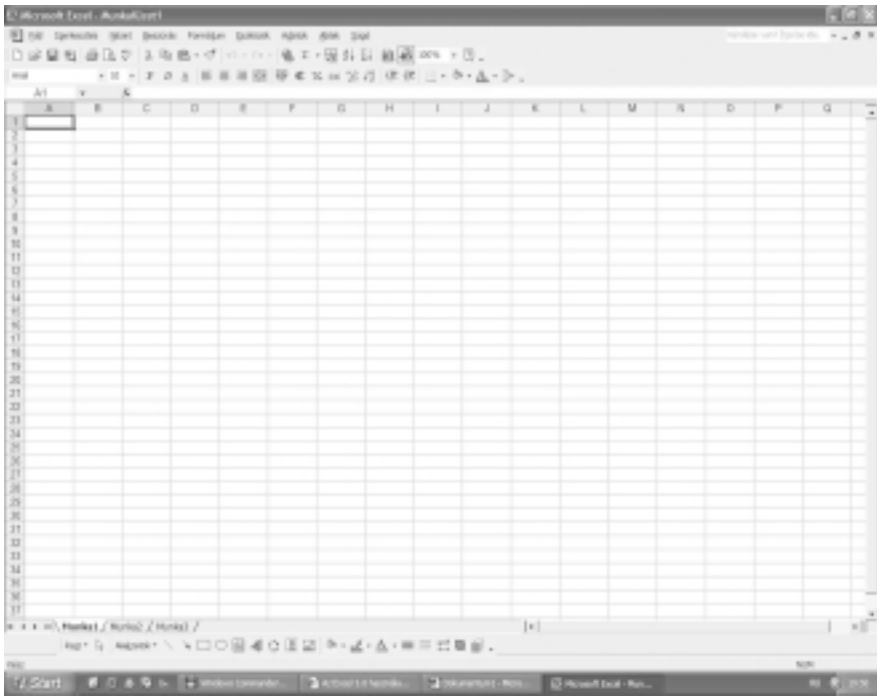

Adattípus	Eredeti kijelölés	A bővített sorozat
Számok	10, 12	14, 16, 18, 20, ...
Napok	Hétfő	Kedd, Szerda, Csütörtök, ...
Dátumok	2007.11.12	2007.11.13, 2007.11.14...
Sorszámok	1. hét	2. hét, 3. hét, 4. hét, ...

Az autokitöltés folyamatát a **Ctrl** billentyűvel befolyásolhatjuk. Ha lenyomva tartjuk, akkor egyszerű értékből sorozatot állíthatunk elő, ha pedig az aktív cella tartalma sorozatelem, akkor a **Ctrl** billentyű lenyomásával megakadályozhatjuk a sorozat képzését, helyette az illető értékkel tölti fel a tartományt.

Pallay Dezső

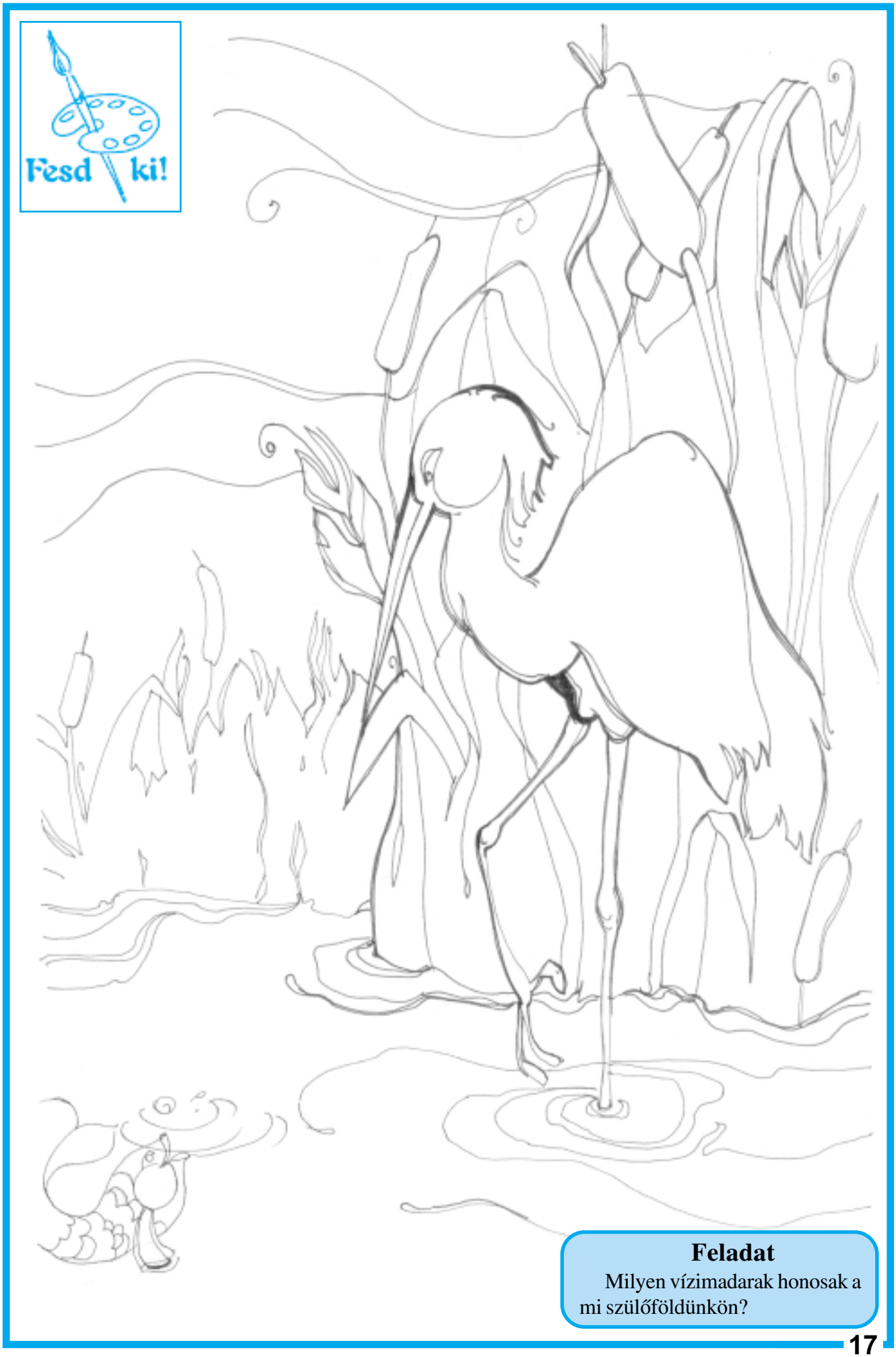

Feladat

Milyen vízimadarak honosak a mi szülőföldünkön?

KÖRBENÉZŐ

Az óceánok királynői

A bálnák a cetek rendjébe tartoznak. Ezek a tengeri emlősök kitűnően alkalmazkodtak a vízi élethez; nyugodtan letagadhatnák, hogy őseik szárazföldi állatok voltak.

A világ legnagyobb állata

A cetek közé tartozik a ma élő legnagyobb állat, az óriás- vagy kékbálna. Hossza elérheti a 30 métert, testsúlya pedig a 170 tonnát, vagyis nagyjából akkora, mint 33 elefánt együttvéve! Naponta több mint 4 tonna krillt, azaz 4 millió garnélarákot nyel el!

Hatalmas testsúlyuk dacára testük igen hajlékony. Lélegezni feljönnek a felszínre. A tüdejükből kiáramló, elhasználódott, párás, meleg levegőt fecskendőnyílásukon, azaz fejük tetején lévő orrnyílásukon fújják ki, valóságos gejzírt keltve.
A kékbálna „gejzírje” akár 8 méter magas is lehet.

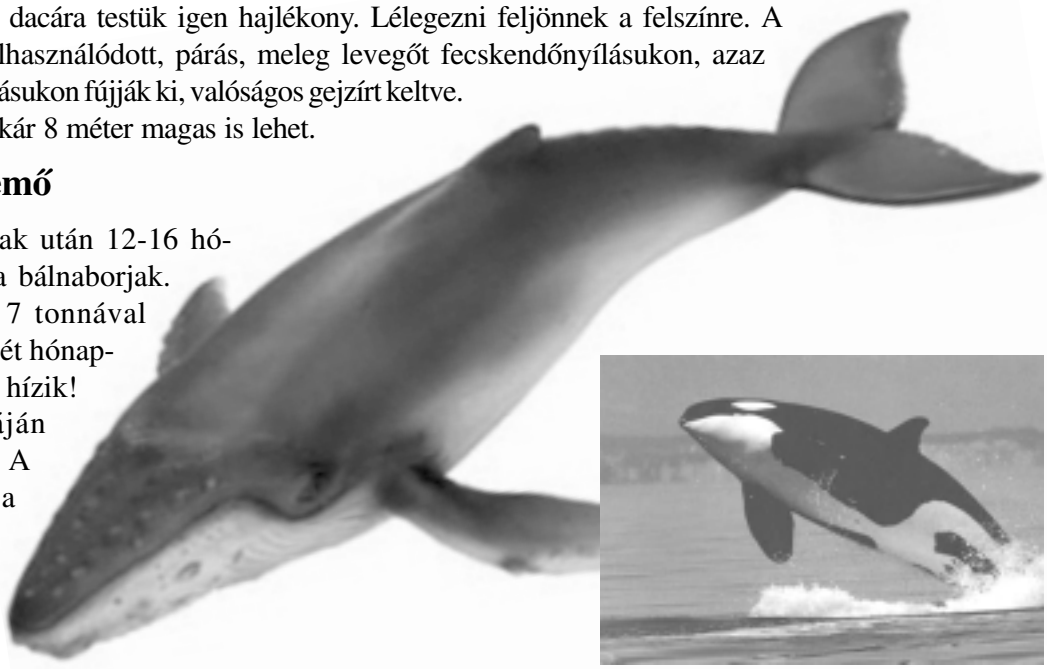

7 tonnás csecsemő

Az udvarlási időszak után 12-16 hónappal megszületnek a bálnaborjak. A kékbálna kicsinye 7 tonnával születik, és élete első hét hónapjában óránként 4 kilót hízik! Hat hónapos kora táján már 13 méter hosszú. A bálnaszülő féltve óvja kicsinyét, játszik is vele, és megtanítja arra, hogyan védje meg magát.

Hol élnek a tündérek?

Mondhatni, Földünk minden táján megtalálhatók. A régi görögök azt tartották, hogy a másodrendű istenségek között a tündérek alkotják a legnépesebb csoportot. És különböző néven ugyan, de az indián és eszkimó regékben is éppúgy felbukkannak, mint az ázsiai, afrikai mesékben vagy az ír és skót mondákban. Közép-Európában meg valósággal hemzsegnek. Ha eredeti valójukban mutatkoznak, káprázatosan szépek, de torz alakban vagy ráncos arcú öreg anyóka képében is képesek megjelenni.

Az utóbbi jelmezt különösen kedvelik, mivel megadatott nekik az örök ifjúság, s épp ezért „játékból szívesen bújnak az öregség bőrébe”. Szeretik a zöld színt, az éneket, a táncot, a zenét. Elvarázsolni az embert nekik semmiség, s az sem ritka, hogy szerelemre gyúlnak egy-egy halandó iránt. De hatnak néhány természetfölötti lényre is. A XVII. század végén egy Kirk nevű skót pap, a kis Abersboyle település lelkésze könyvet írt róluk. A mű fennmaradt kéziratát aztán Sir Walter Scott nyomtatta ki 1815-ben. A tiszteletes úr azt állítja, hogy beszámolója hiteles, mert úgynevezett kettőslátók, azaz szellemeket is látók elbeszélésein alapul, akik a tündérek titkos államaiban szabadon közlekedhetnek, jól ismerik a jobbára láthatatlan lények tetteit és természetét.

A pap egyébként, alighogy befejezte művét, meghalt. A nép szerint a tündérek álltak bosszút rajta, mert elárulta titkaikat. Amihez azért hadd fűzzük hozzá: amikor a „bosszú” beteljesedett rajta, 96 éves volt.

Az első keresztrejtvény megszületése

A rejtvények és rejtélyek egyidősek az emberiséggel. A találós kérdések és fejtörők kezdetben szájhagyomány útján terjedtek, majd az ókori görögök le is jegyezték azokat.

A rejtvények őse a ma bűvös négyzetként ismert fajta. A legrégibb több mint 6000 éves, és egy kínai könyvben maradt fenn. Ezt a típust vették át indiai közvetítéssel az egyiptomiak. Hitük szerint bűverő lakott a négyzetekben, és kőbe vésve a nyakban viselték őket. Talizmánnak tekintették, amely véd a rontás és a betegségek ellen. Görög közvetítéssel jutott el Európába a bűvös négyzet, és hiedelemvilága egészen a középkorig megmaradt.

A bűvös számnégyzeteken kívül ismerünk bűvös betűnégyzeteket is. Egy igen korai példája az ókori Pompeji romjai alól került a felszínre. Ez nemcsak egy rejtvény, hanem több annál, mert a Pater Noster (Miatyánk) betűiből állították össze és lóugrásban, bármelyik P betűről indulva, a Pater szót is összeolvashatjuk.

Az őskeresztrejtvény megalkotóját és keletkezésének pontos idejét nem ismerjük. A legenda szerint egy fokvárosi (Dél-afrikai Köztársaság) fegyenc volt az, aki a helyi lapnak felajánlotta „keresztszó-fejtörőjét". Victor Orville angol földbirtokos közlekedési kihágás miatt töltötte büntetését a börtönben. Ott, a cella falán az ablakrácsokon keresztül beszűrődő fény által kirajzolt árnyábrát töltötte ki önmaga szórakoztatására. A börtönorvos tanácsára küldte el az ábrát az egyik fokvárosi angol újság főszerkesztőjének, aki fantáziát látva benne közzétette a lapjában. A fejtörő rövidesen óriási sikert aratott az olvasók körében, és Orville egymás után kapta az angol újságoktól a megrendeléseket. Mire kiszabadult, hatalmas vagyonra tett szert ötletéből.

De ez csupán az egyik történet a rejtvények legnépszerűbbjének születéséről!

Egy másik történet szerint 1913. december 21-én a *New York World* című újság hétvégi mellékletében jelent meg a világ első keresztrejtvénye. A fejtörőt az angol származású Arthur Wynne újságíró állította össze. A játék gyémánt alakú volt, a kérdések pedig az ábra mellett voltak feltüntetve. A keresztrejtvény olyan siker volt, hogy néhány éven belül minden újságban megjelent a rejtvényrovat is.

1924-ben adták ki az első, már több rejtvényt is tartalmazó könyvet, amely rögtön nagy siker lett. Az első kiadás egy nap alatt elfogyott. Innen már megállíthatatlan volt a keresztrejtvény sikere. Némely vonattársaság külön szótárakat helyezett el a vonatkocsikban, hogy segítse a rejtvényfejtőket.

Természetesen nemcsak pártolói voltak a keresztrejtvénynek, hanem ellenzői is. Ám a rejtvénykészítésnek és -fejtésnek máig töretlen a sikere.

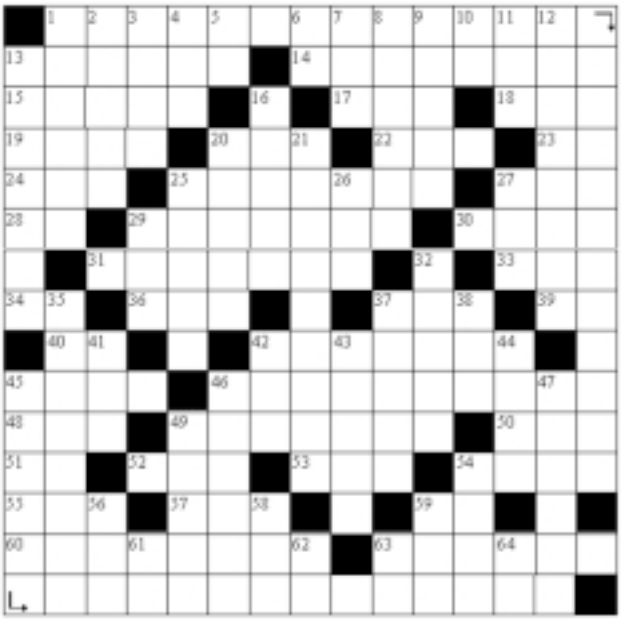

A közlés illemtana

A beszéd a tudósok szerint arra való, hogy gondolatainkat kifejezze. Szóval, beszéddel kérünk enni, pihenőhelyet vagy munkát, tehát a szó rendkívül fontos. Éppen ezért kell figyelnünk arra, hogy mit beszélünk, hogyan, kivel, hol, mikor, mert sok függ ettől.

Az első követelmény a célszerűség. Az üzletben ne tartsunk előadást a családunkról, az étkezési szokásainkról, fejezzük ki magunkat egyszerűen, röviden és pontosan. Ugyanez vonatkozik az éttermekre, az ügyintézésre is.

Mindenhol legyünk udvariasak, ne takarékoskodjuk a ***kérem*** szóval és a ***köszönöm***mel.

Ha tanácsot, útbaigazítást kérnek tőlünk, ne rándítsuk meg a vállunkat azzal, hogy nem tudunk segíteni. Ha valóban nem tudunk, mondjuk meg, és irányítsuk máshoz az illetőt, ha viszont tudunk segíteni, tegyük meg, mert esetleg máskor nekünk lesz szükségünk rá.

E számunk *Körbenéző* rovatának anyagait jó barátunk, a Vajdaságban megjelenő ***Jó Pajtás*** című hetilap írásaiból válogattuk.

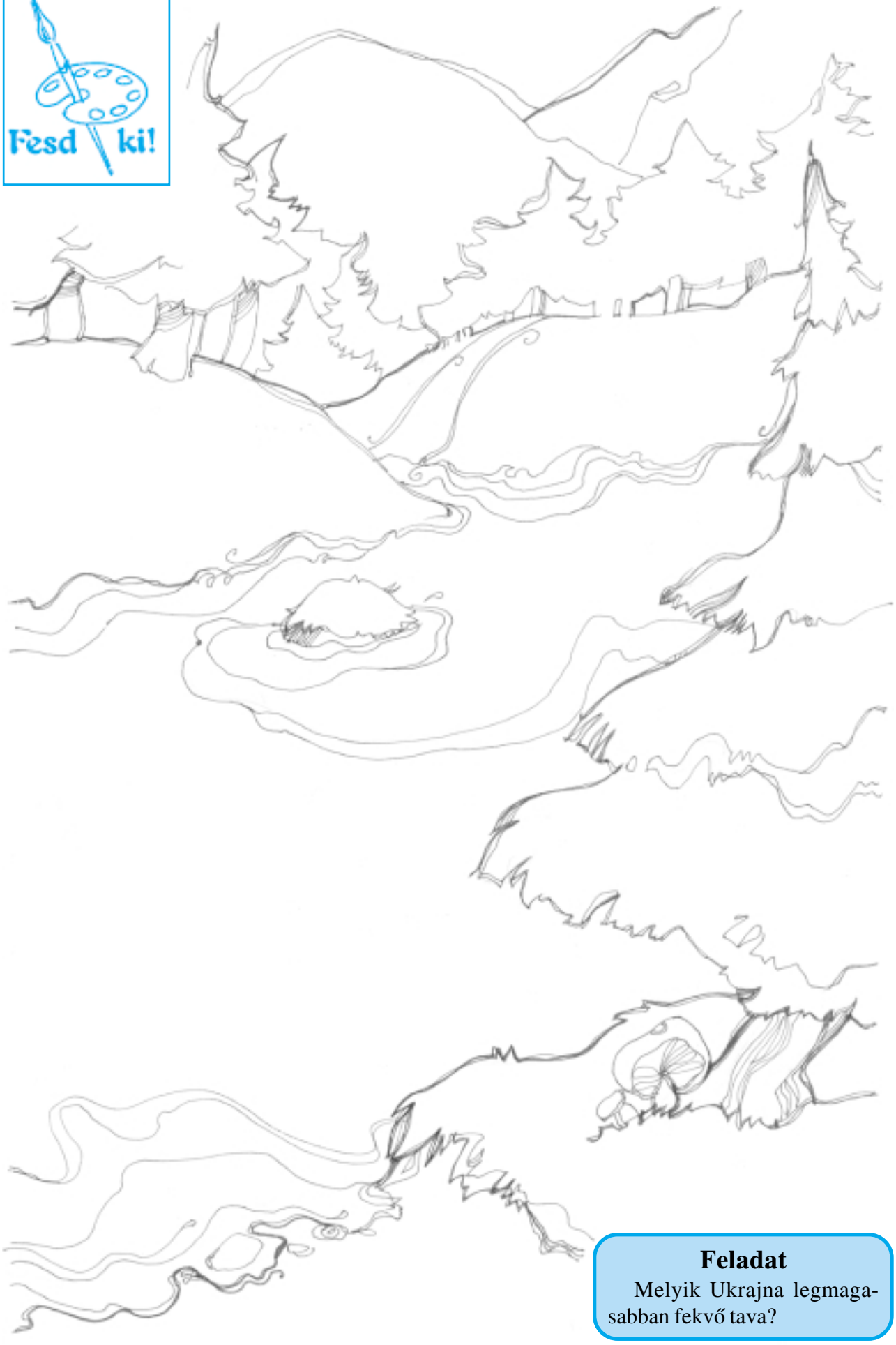

Feladat

Melyik Ukrajna legmagasabban fekvő tava?

Ezüst barka gömbölyödik

Ugye, egészen jó ez a könyvcím?! Merthogy szép is, sejtelmes is, olyan, amely egyszerűségében díszes. Tudniillik, ami egyszerű, ugye az korántsem jelenti senkinek a dísztelenséget, az igénytelenséget?! Ebben az esetben ez a cím a könyvborító színes és virágos gömbölyűségeivel ígér valami olyasfélét, amit Weinrauch Katalintól megszokhatott már az őt kedvelő olvasóközönség. Így válik a Versek, mesés történetek gyerekeknek alcímet viselő új kiadvány vonzóvá, de aki végigolvassa a százhetvennégy oldalasra kerekedett könyvet, ne csodálkozzon, ha mégis más címet szeretne adni mindannak, amit e kötet önmagába foglalt.

És ezen nincs mit álmélkodni! Természetesnek veendő, ha az olvasó mondja meg, hogy az ő számára mit foglalt, rejtett magába mindaz, ami versek, mesés történetek, találós kérdések formájában kavarog ebben a könyvben. Különösen akkor érthető ez „istenigazából", ha az *Ezüst barka gömbölyödik* legvégéről tekint vissza majd a kedves olvasó.

Hogy tartja a mondás: minden jó, ha jó a vége, meg a végén csattan majd az ostor? Igen, valami ilyesmi jut az olvasó eszébe. Hisz ebben az új kötetben az utolsó, a leghangsúlyosabb, az ötödik fejezet, a *Szeretet* megnevezésű szakasz erős érzelemszínekkel – hogyha szabad ilyen szót alkotni –, igen, erős érzelemszínekkel változtat az előző négy fejezetben megrajzolt világon, azon, melyet „egyszerűnek" láttunk, értettünk, éreztünk. Itt, a legvégén ugyanis tapasztalni lehet majd az örök igazságot, azt, amely szerint a szeretet, az képes mindenen, de tényleg mindenen az égvilágon felülemelkedni, átszűrődni, hogy a szeretet, az mindent remél, mindent átfog, hogy a szeretet, az mindent képes másképp láttatni velünk.

És hogy miért jutunk végül is erre a gondolatra? Miért válhat kulcsszóvá a szeretet, ha ezeket a verseket és mesés történeteket olvassuk, hogyha élvezni szeretnénk őket? Hát nagyon egyszerű a válasz: mert a szerző szeretete, igen, legeslegjobban a szeretete magyarázza meg a saját törekvéseit, a költői, írói szándékait, amelyekkel ezeket az írásokat ebbe a kötetbe szánta. Természetesen az értő lektor munkája, az író *Nagy Zoltán Mihály* munkája szintén ehhez illeszkedve válik érthetővé, akárcsak a szerkesztőé és az illusztrátoré, akiknek nevét igencsak elrejtette a könyvkiadó pajkos kis manója, tudniillik sehol nem találni.

Így aztán az olvasó aligha fogja megkérdezni: milyen rendezői elv szerint készültek s miért így ezek az alkotások?, hogy a *Szeretet* című szakaszba miért, netán szántszándékkal kerültek a felnőtt szerző elsősorban felnőtteknek való gondolatai?, hogy a fentebb megnevezett szándék szerint volt szükség az ötödik fejezetet is hozzátenni az egészhez: a *Napraforgó*hoz, a *Varázserdő*höz, a *Fehér világ*hoz és a *Pilletánc*hoz?, hogy miért ír a szerző sokszor olyan dolgokról, amelyek letűnt kort idéznek?, hogy miért vetülnek a felnőtt ember gondolatai a gyermek gondolkodásába?, hogy miért sokszor az a szokatlanság ritmusban és dallamban?, hogy miért szinte kizárólag csak a természet és természetesen az állatvilág szervezi a mondanivalóját?, hogy hát miért csupán két mesés történet, miért csak a *Cuki cica karrierje* meg a *Segítő napocs*ka került be a sok-sok költemény közé? Nos, valóban: aligha fogja megkérdezni! De ha mégis, akkor ne csodálkozzon, ha azt az édes, utolérhetetlen bájjal mondott választ fogja meghallani valakitől: esetleg a saját másik énjétől – de talán még a kritikustól is –, igenis azt a választ, amely leginkább a nők, az utolérhetetlen nők szájából hangzik olyan édesen is, utolérhetetlenül is – legyen akár három, akár százhárom éves az illető személy –, igenis azt a választ, amely csupán két szó, mégis mindent képes magába foglalni*: mert csak! Mert* a szeretethez nem kell magyarázat, nem kell észérv, ahhoz nem kell semmiféle egységes és megszokott szabály, a költészetet, harmóniát szervező szabály, az égvilágon semmi, tényleg semmi nem kell hozzá. Elég csak a *csak*, e tiszta, gyermekinek is mondható szándék, s mindjárt érezzük, amint az *ezüst barka gömbölyödni* kezd.

Ennek a kötetnek biztos ez az egyik titka. Így kínálja s így is olvastatja magát legjobban Weinrauch Katalin új könyve.

Penckófer János

Csalánozók

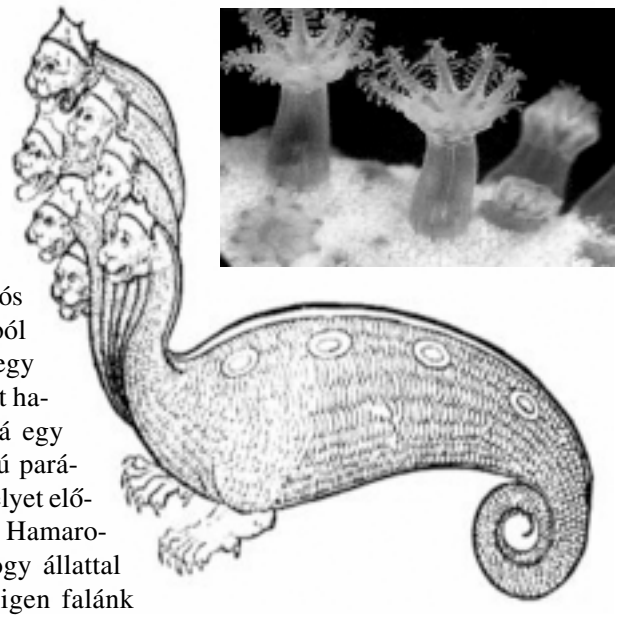

Polip és medúza

Két ivarsejt egybeolvadásából pete lesz. Ez osztódik és szedercsíra lesz belőle. A szedercsírából labda jön létre: hólyagcsíra, s ebből a labda begyűrődésével a bélcsíra – így néz ki a csalánozók fiatal alakja, „lárvája". Egy darabig úszkál, majd megtelepszik a szájával, s megnő. Polip lesz belőle. A polip lényegében egy tömlő. Két rétegből áll. Kívül fedőhám (ektoderma), belül bélelőhám (entoderma). A kettő közt vékony testfal-kocsonya (mezoglea) található. Külső és belső sejtrétege véglegesen elkülönült egymástól, vagyis sejtek laza kapcsolata helyett (mint a szivacsnál) szövetekkel van dolgunk. A tömlő az állat „űrbele", ebbe vezet a szájnyílás, melyet tapogatókarok vesznek körül. Ezek feladata a zsákmány megragadása s begyömöszölése az űrbélbe.

A polip ivartalanul szaporodik. Vagy bimbózással fejlődik rajta egy másik tömlőszerű állat, vagy – mintegy futószalagon – fűződnek le róla egymás után, mintha csak egy oszlopba tornyozott tányérhalomból vennénk le egyet-egyet. A leváló s tovaúszó állat a medúza. Voltaképpen nem egyéb egy fordított, szájjal lefelé tekintő polipnál. Csak testfala sokkal terjedelmesebb, ez adja meg gombafejszerű alakját. E testfal 98%-ban vízből áll. Ha a kihalászott medúzát rárakják egy itatóspapírra, nem marad belőle más, csak a körvonalai, a többit az itatós felissza.

A medúza ivarosan szaporodik. A két ivarsejt egyesüléséből származó pete osztódik. Szedercsíra, hólyagcsíra, bélcsíra lesz belőle. Ez lárvaként elúszik, megtelepszik és – polippá válik. Polip – medúza – polip – medúza – polip: így váltja egymást ez a két alak aszerint, hogy ivaros vagy ivartalan nemzedékkel van-e dolgunk.

Az is előfordul azonban, hogy az egyik nemzedék elkorcsosul. Vannak olyan űrbelű állatok, melyek csak polipként léteznek, mások csak medúzaként, s olyan is van, ahol a kettő egyszerre, együtt fordul elő.

A hidra és a mesebeli sárkány

Trembley svájci tudós 1740 nyarán egy árokból növényeket szedett, s egy pohárban, vízzel együtt hazavitte, így bukkant rá egy mindössze 1 cm hosszú parányi, sokkarú lényre, melyet először növénynek nézett. Hamarosan rájött azonban, hogy állattal van dolga, mégpedig igen falánk kis állattal, mely a közelébe került rákocskákkal sem éri be, hanem apró, de nála nagyobb halacskákat is mohón felfal. Már az is meglepte a tudóst, hogy e helybentapadó állatka időnként elindul jobb vadászterületeket keresni, s eközben igen mulatságosan mozog. Lehajol, tapogatójával megkapaszkodik a feneken, s úgy húzza maga után a talpát. Megesik, hogy eközben valósággal cigánykerekeket hány. Igazán azonban akkor rökönyödött meg a svájci tudós, mikor állatkájáról kiderült, hogy szinte elpusztíthatatlan. Ha kettévágta, mind a két rész teljes állattá egészült ki. Ha negyetlenül felnégyelte, mind a négy rész újra helyreállt. Trembleynek sikerült egy 50 darabra vágott állatnak mind az 50 darabját felnevelnie. A világrekord azonban az volt, hogy egy egyhatod milliméternyi alig látható darab, az állat testének egykétszázad része is teljesre kiegészült. Nincs mit csodálkoznunk rajta, hogy ezt az állatot hidrának nevezték el. A monda szerint ugyanis a hős Héraklész azt a feladatot kapta, ejtse el a lernai hidrát, ezt a többezer fejű sárkányt. A hős lenyisszantotta a szörny fejeit, de minden egyes lenyesett fej helyébe kettő nőtt. S Héraklész csak úgy bírt vele, hogy tüzes fahasábokkal kiégette a levágott fejek helyét.

A hidra polip. Olyan polip, amelynek nincs medúza utódja. Közönségesen bimbózással szaporodik. Egyszerűen új polip nő az öregen. Egy darabig közös háztartást visznek, vagyis űrbelük egymásba nyílik, azután a fiatal leválik és tovakúszik. A tél beállta előtt a hímnős hidra ivarosan szaporodik. A megtermékenyített pete áttelel.

A hidra egyszerű tömlő, melyet két szövet alkot. Ahhoz, hogy helyreállítsa magát, mindkét szövet sejtjeiből kell maradnia valaminek, mert a két szövet sejtjei még lárvakorban véglegesen elkülönültek. A helyreállásnak az a titka, hogy a megmaradt sejtek átidomulnak, s először parányi állat keletkezik, mely most már táplálkozva úgy fejlődik, mintha lárva volna.

A hidra külső szövetében különleges fegyverek találhatók: a csalántokok. E csalántokok az összes űrbelűek félelmetes fegyverei. A tok egy sejt, benne rugószerűen feltekeredett szállal. Érintésre e szál nagy erővel kicsapódik, mint az ostorszíj, s még a rovarok kemény páncélját is átüti, a sejt maró nedve pedig beleömlik az áldozatba. A csalántokok roppant mennyiségben ülnek az űrbelűek tapogatókarjain, s ha tömegesen egyszerre hatnak, a kisebb állatokat teljesen megbénítják.

A hidra a csalántokok tevékenysége következtében megdermedt áldozatát betömi űrbelébe, s ott mirigysejtjei váladékával megemészti. Az apró részeket viszont az ostorsejtek veszik fel, s így fejeződik be e sejtekben az emésztés.

Illár Lénárd

(Folytatjuk)

Postabontás

Szerkeszti: Kovács Erika

Kedves levelet és sok-sok szép rajzot kapott az *Irka* a batári gyerekektől. Mivel eddig még Batárról nem kaptunk levelet, nagyon megörültünk jelentkezésüknek.

A mi iskolánk

Mi a Batári Elemi Iskola 3. osztályába járunk. Az iskolánk kicsi, vagyis inkább közepes. Ide csak negyedik osztályig járnak a gyerekek, utána Nevetlenfaluba mennek.

Az iskolában sokat tanulunk az órákon, a szünetben pedig játszunk és barátkozunk a többi tanulóval. Van komputerünk is, azon is szoktunk játszani, de szeretjük a kinti játékokat is, főleg, ha szép az idő. Hat tanítónő tanít bennünket: Marica néni, Babuci néni, Mónika néni, Szilvike néni, Angyalka néni és Zsuzsa néni.

Órák után megebédelünk és kezdődik a napközi. Ott mindig csinálunk valami újat, ha már elkészítettük a házi feladatot.

Szeretjük az iskolánkat, mert jó oda járni.

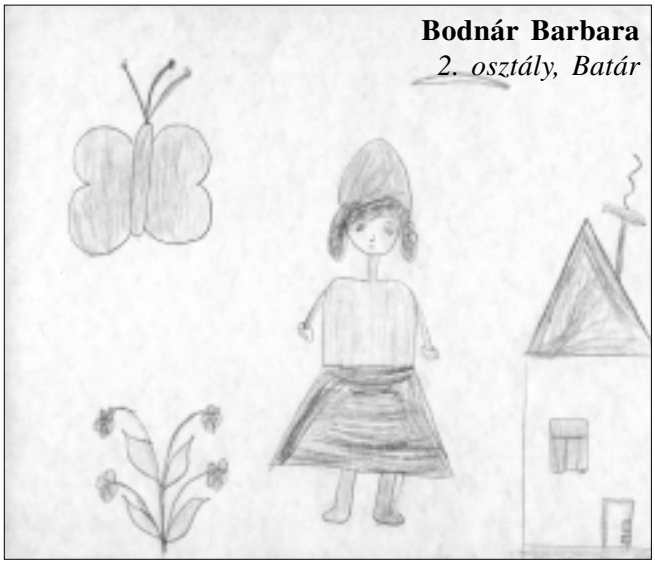

Bodnár Barbara
2. osztály, Batár

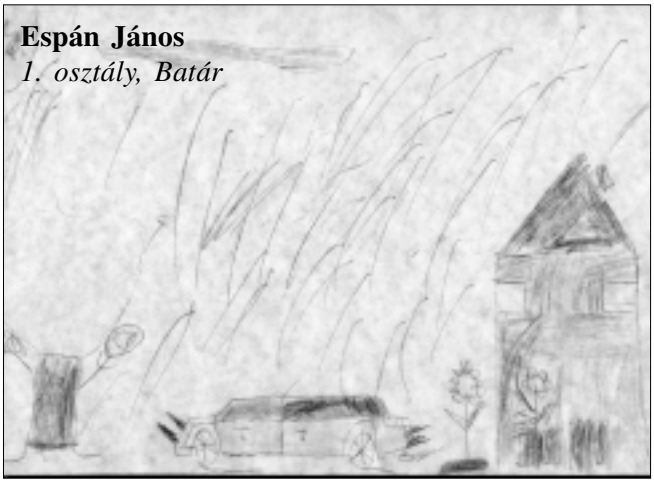

Espán János
1. osztály, Batár

Szabó Attila
4. osztály, Batár

Espán Mónika
1. osztály, Batár

Tamás Dorina
1. osztály, Batár

Miért?

Miért támad földrengés?

Vulkánok is megrengethetik a Föld szilárd kérgét. Föld alatti nagy üregek beszakadása is. Többnyire mégis attól reng, hogy hirtelen eltörik, mondhatni elpattan a föld alatt egy-egy merev kőzetréteg, s erősen meglöki a szomszédos többi réteget. Ez a váratlan lökés terjed tova minden irányban. Mennél erősebb a lökés, annál jobban megrendül a föld.

Tudod-e, hogy

a) Európa nevének eredetéhez ókori legenda is fűződik?
b) a legenda szerint a névadó Europé királylány volt?
c) Európa első, tudatos felderítői a fóniciaiak voltak?
d) amit elkezdtek a fóniciaiak, folytatták a görögök?
e) legkiválóbb történetírójuk, Hérodotosz beutazta és leírta a szkíták földjét (a Kelet-európai-síkság sztyepvidékét)?
f) míg a fóniciaiak és a görögök a partvidék felderítésben jeleskedtek, a rómaiak Európa belső területeit tárták fel?

Kukta Peti, Kukta Panni

Nem csak lányoknak!

Zöldsaláta

Nyári ebédekhez, kerti mulatságokon is tálalható.

Elkészítési idő: 15-20 perc

Hozzávalók: fejes saláta, paprika, retek, karfiol, salátaöntet (az öntethez tetszés szerinti fűszerek).

Mindent jól moss meg folyó vízben!

A friss fejes salátát vágd vékony szeletekre! A karikára vágott piros- és zöldpaprikát helyezd a saláta leveleire!

A karikára vágott retket, a karfioldarabokat keverd össze a tálban a többi zöldséggel! Fűszeres öntet illik hozzá, melyet kedved szerint választhatsz és keverhetsz össze 2 dl kefírrel.

Jeles évfordulók Magyarország történetéből

Május 11.

II. József kiadta a nyelvrendeletet

1784. május 11-én adta ki híres nyelvrendeletét II. József német-római császár és magyar király (uralk.: 1780–1790). Az uralkodó a rendeletben a latin helyett a németet tette hivatalos nyelvvé Magyarországon. Ennek

értelmében a főkormányszékek 1784. november 1-jétől voltak kötelesek bevezetni a német nyelvű ügyintézést. A vármegyéknek és az igazságszolgáltatásnak 3 év múlva kellett teljesen áttérniük a német nyelvre. Az iskolai oktatásban és a papnevelésben fő tárgy lett a német nyelv. Hivatali és tanári állásba németül nem tudót ezentúl nem vehettek fel, azt pedig, aki a határidő lejártáig nem tanult meg németül, elbocsátották. A rendelet nagy felzúdulást és ellenállást váltott ki Magyarországon, s hozzájárult a magyar nyelvújító mozgalom kibontakozásához is.

A nagyfokú tiltakozás miatt a halálos ágyán tett „nevezetes tollvonással” II. József 1790-ben a nyelvrendeletét is visszavonta.

A magyar művelődés nagy alakjai

Kazinczy Ferenc, a magyar nyelv megújítója

Kazinczy Ferenc, a magyar művelődés történetének korszakfordító alakja birtokos nemesi családból származott. A sárospataki kollégiumban tanult, majd jogi tanulmányokat folytatott. Rövid ideig tartó megyei aljegyzőség után a kassai tankerület tanfelügyelője lett. Néhány év alatt megkétszerezte a terület iskoláinak számát, s korszerűsítésükért is sokat tett. Kassa és a felvidék volt akkoriban a magyar nyomdászat egyik központja és a magyar, szlovák, lengyel és német művelődés találkozóhelye. E nyitottság révén a kor fő szellemi áramlatával, a francia felvilágosodással is megismerkedett. 1788-ban Batsányi János és Baróti Szabó Dávid közreműködésével elindította a magyar felvilágosodás első folyóiratát, a *Magyar Museum*ot, s 1790-ben az *Orpheus* című lapot már egyedül adta ki.

Támogatta a magyar jakobinus mozgalmat, s ezért hét évet töltött várfogságban. A keserű éveket *Fogságom naplója* címmel örökítette meg.

A nyelvújítás országos mozgalmát 1811-ben indította el a maradi írókat támadó epigrammagyűjteményével. A nyelv körüli harc évekig folyt. *Orthológus és neológus* című tanulmányában a viták eredményeit kívánta összegezni, amikor megállapította, hogy az igazi írónak mindenkor újítónak, s egyszersmind őrzőnek, továbbörökítőnek is kell lennie.

A kialakuló egységes, választékosabbá váló magyar nyelv a polgárosodás útját egyengette s

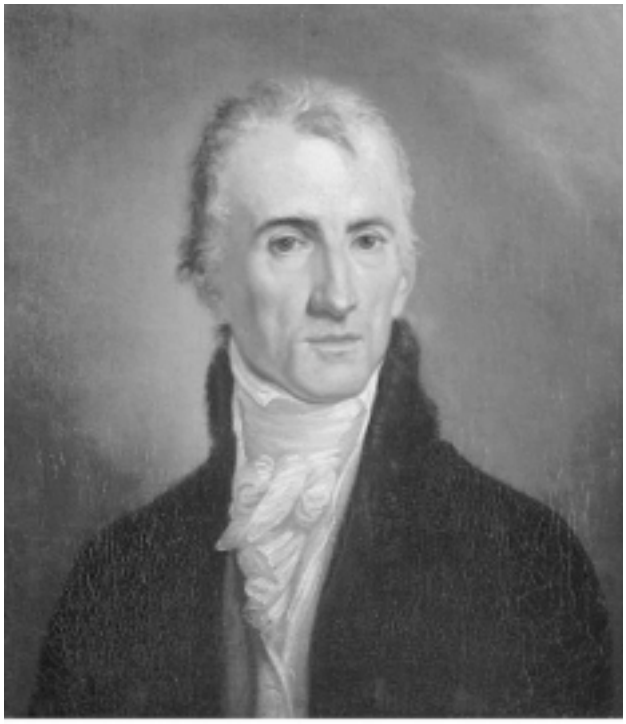

Kazinczy Ferenc (1759–1831)
Kortárs olajfestmény, 1805 k

közelebb hozta egymáshoz a különböző vidékeken élőket.

Kazinczy volt a magyar nyelv legnagyobb megújítója. A nyelv azonban csak eszköz volt kezében a nemzet felemeléséhez.

Túlélési gyakorlat

A mi nyelvünk

(Részlet)

A nyelv szépségére, varázslatosságára igazán a középiskolában ébredtem rá Győrött az Újkapu utcában. Az ország minden részéből verbuválódott társaság egyik részének – velem együtt – műhelygyakorlata volt, s közben biztatásul elhangzott számból a tempó, tempó nógatás. Többen is fölkapták a fejüket meghallva a nyílt – ma már tudom, hogy így hívják – e-ket, melyek már-már á-ba hajlottak. Néhányan rögtön meg is jegyezték, hogy nem tudok rendesen beszélni, hisz az tempó. És még elhangzott néhány változat. Döntőbíró híján mindegyikünk meg volt győződve a maga igazáról, s igazi diákok lévén eljutottunk a megfellebbezhetetlen kijelentésig: csak! Persze én is azt hittem, hogy a többiek beszélnek rosszul. Hogyan is gondolhattam volna arra, hogy mindenkinek igaza van? A katonaság eper-szamóca, szeder-eper vitája, ahol – talán már kitalálható – ismét az ország különböző pontjairól verbuváltak vitatkoztak, győzött meg igazán arról, hogy a birtokolt nyelv felszínre került titkai csak illusztrációk abból a csoda rengetegből, ami a mélyben található. Innét valóban már csak egy ugrás a nyelv történetének tudatos tanulmányozása. És néhány év múlva föltárta titkait az édes anyanyelv, amely számtalan csodával ajándékozott meg, s ajándékoz azóta is.

Böröndi Lajos

A csodálatos magocska

Szlovák népmese

Élt egyszer egy szegény ember, aki sokat járt az erdőbe. Egy alkalommal eljutott egy mély patak partjára. Talált ott egy magot, ami akkora volt, mint egy tyúktojás. Nem tudta, miféle mag lehet az. Azt látta, hogy gabonaféle, de hogy rozs, búza vagy árpa-e, azt nem tudta volna megmondani. Gondolt egyet, és hazavitte.

Nem volt messze a királyi székhely. Fogta a magot, s elvitte a királynak megmutatni, mit talált.

A király sem tudta megmondani, miféle gabona termése lehet. Előparancsolta hát az udvari bölcseket, mondják meg, miféle gabonával állnak szemben. Egyik sem tudott kisütni semmi okosat. Végül megszólalt az egyik, hogy hallott valamit egy emberről, aki süket is meg vak is már az öregségtől, s két mankón jár. Menjenek érte, hátha ő meg tudja mondani, miféle mag lehet az.

Menesztettek érte nyomban. El is jött az öregember. Előbb azt kérdezték tőle, hány éves. Azt felelte, százhúsz. Csak ezután kezdték tudakolni tőle, meg tudná-e mondani, milyen magot lát az asztalon.

Azt mondta, hogy nem tudja, de kérdezzék meg az apját.

– Hát él még az apja? – kérdik csodálkozva.

Mire ő:

– Él bizony. Jobb erőben van, mint jómagam. Én két mankóval járok, se nem látok, se nem hallok jól, de apám bottal jár, és jobban hall, mint én.

Küldtek hát az apjáért. Jött is ő készséggel. Valóban jobb erőben való férfi volt a fiánál. Előbb azt kérdezték tőle is, hány éves. Azt felelte, százötven.

– Meg tudná-e mondani, milyen magot lát az asztalon?

Mire az öregember:

– Én nem, de küldjenek az apámért, ő biztosan tudja.

Álmélkodva kérdezték:

– Hát él még az apja?

Mire azt felelte:

– Az én apám még jobban bírja magát, mint én. Jómagam bottal járok, az apám meg bot nélkül. Jobb erőben van nálamnál.

Elküldtek érte. Jött nyomban. Kérdik tőle:

– Hány éves?

– Száznyolcvan – mondta ő.

– Meg tudná-e mondani, miként lehetséges, hogy jobb erőben van a fiánál, ő megint jobb erőben van az ő fiánál?

Azt mondta az öreg:

– Már hogyne tudnám. Az én fiatal koromban még igazság uralkodott a földön. Amikor a fiam nőtt, akkor már kezdődött a csalárdság az emberek között. A fiam fia meg még nagyobb csalárdságok között nőtt fel. Már nem ismerhet annyi magot, mint én. Az én fiatal koromban úgy volt szokásban, hogyha a gazdának maradt fölös élelme, szégyellte eladni, inkább szétosztotta azok között, akiknek nem volt. Ezért volt jobb az áldás is. Ahogy terjedt a hamisság a világban, úgy kisebbedett a gabona szeme is, meg minden, még az emberek életkora is.

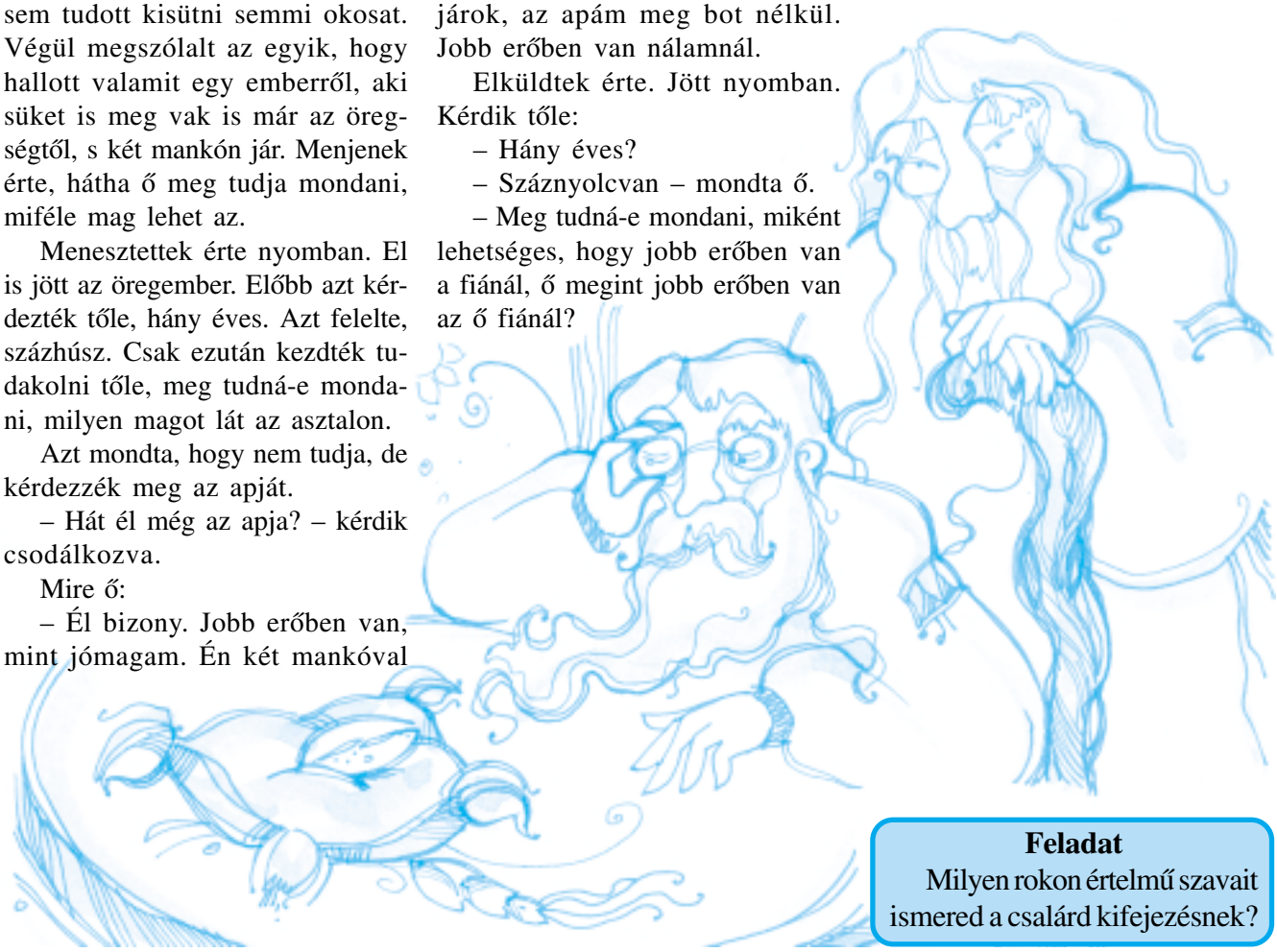

Feladat

Milyen rokon értelmű szavait ismered a csalárd kifejezésnek?

Mit esznek az állatok?

Indián népmese

Fogadást kötött a nyúl és a bagoly. A fogadás szerint a bagolynak szüntelenül és nagyon gyorsan ezt kellett mondogatnia, hogy vabon, vabon, vabon, vagyis hogy sötétség, sötétség, sötétség. A nyúlnak meg azt, hogy unitipaqkot, unitipaqkot, unitipaqkot, vagyis világosság, világosság, világosság. Az veszti el a fogadást, amelyiknek megbotlik a nyelve, és a másiknak a szavát mondja ki.

A bagoly vesztett, mert egyszer tévedésből azt mondta, hogy unitipaqkot. A nyúl lett tehát a nyertes, s nyomban elhatározta, hogy ezentúl már mindig világosság lesz. De aztán megsajnálta a baglyot, s azt mondta, nem bánja, váltakozzanak hát éjszakával a nappalok.

A nyúl és a bagoly aztán elhatározta, ha már egyszer ilyen szép egyetértésre jutottak, egyúttal barátságosan megbeszélik az összes többi állattal, hogy melyikük mivel akar táplálkozni. Először a medvével találkoztak össze. A nyúl megkérdezte:

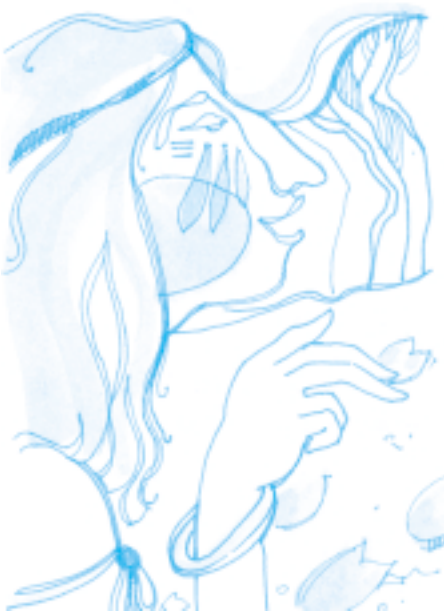

– Az ennivalók közül mit választasz?

S a medve így válaszolt:

– Makkot és erdei gyümölcsöket fogok enni.

A nyúl ezután a halászsólymot kérdezte meg, s az ezt mondta:

– A folyó mélyén leselkedő csuka lesz az én eledelem.

Meghallotta ezt a csuka.

– Ha erősebb vagy nálam, hát megehetsz – mondta a sólyomnak –, de majd meglátjuk, hogy melyikünk az erősebb!

Ezzel a folyam legmélyére merült, s a mederfenékről lesett fölfelé.

Akkor megkérdezték a szarvast is. A szarvas azt felelte, hogy ő bizony embert akar enni.

Történt aztán, hogy egy indián vadászútra indult. Az erdőben szarvasnyomot pillantott meg, elindult a nyomon, mely nagy kört írt le jobb felé. Az indián követte, de visszatért a kiindulópontjára anélkül, hogy szarvast látott volna. Akkor észrevette, hogy a nyomok innen folytatódnak, megint csak jobb felé indulva újabb nagy körben mennek tovább. Az indián ismét elindult, aztán megint csak visszatért a kiindulópontjára, s akkor észrevette, hogy egy szarvas szegődött nyomába. Az indián elbújt egy bokor mögé, onnan leste az állatot.

A szarvas eltökélte, hogy elfogja és fölfalja az embert. Meglátta a bokor mögül leskelődni. Ugrott egyet, s már rája rontott volna, mikor az indián nyílvesszője a szívébe fúródott.

Az indián földarabolta a vadászzsákmányt, a húst hazavitte wigwamjába.

A szarvas szelleme meg elment az állatok tanácsába, s az összegyülekezett vadaknak és madaraknak elmondta, mi történt vele.

– Ugye, most már belátod – mondta neki a nyúl –, hogy nem vagy te olyan erős, mint az ember? Táplálékul érd hát be füvekkel, zsenge gallyakkal.

A nyúl ezután a kecsegét kérdezte meg:

– Te vajon mit akarsz enni, kecsege?

– Én bizony semmi mást, mint a folyómedri sárga homokot – mondta a kecsege.

A menomini indiánok manapság is azt mondják, azért sárgás a kecsege húsa, mert sárga homokot eszik.

A nyúl ezután a szakállas keselyűt kérdezte meg:

– Te mivel akarsz táplálkozni, keselyű?

A dögmadár így válaszolt:

– Halakat, elhullott állatokat akarok enni, ez legyen az én táplálékom az idők végezetéig.

A vadak és a madarak ezután megkérdezték a nyulat, hát ő mit eszik majd.

S a nyúl így felelt:

– Beérem én a nyárfák halovány színű zsenge hajtásaival.

Ezzel véget ért az állatok tanácskozása, melyet a nyúl és a bagoly hívott össze.

Feladat

Mit jelent a *wigwam* szó?

Szoborjáték

A szoborjáték szobai vagy szabadtéri utánzó játék. 4–15 gyerek játszhatja.

A kiszámolóval vagy csak jelentkezés alapján választott játékos hátat fordít a többieknek. A többi játékos a játékterületen szétszórtan helyezkedik el. A gyerekek megkérdezik a nekik háttal álló társuktól:

– Szépet vagy csúnyát?

– Csúnyát – feleli a háttal álló játékos és tízig számol. Ekkor a többiek kellemetlen, félelmetes fintorokat vágnak, tépő, karmoló mozdulatokkal igyekeznek minél csúnyább alakot felvenni. Akit a visszaforduló játékos mint legcsúnyábbat megnevez, azzal helyet és szerepet cserél. (A kiválasztott játékos persze szép szobrokat is rendelhet.)

Béka-gólya játék

Alkossatok kört, számoljátok ki a következő mondókával, melyikőtök legyen a gólya:

Hosszú lábú gólyamadár,
Hol voltál azóta?
A csengeri tóba,
Huss!

A gólya fél lábon áll a tóban. A békák megközelítik, ugrándoznak körülötte, így incselkednek vele:

Béka, béka, brekeke,
Megfognál, ha lehetne!

A gólya hirtelen megmozdul, és elkap valakit. Akit megfog a gólya, az kiesik a játékból.

Adj hozzá egy mozdulatot!

A gyerekek körben állnak. A játékvezető egy mozdulatot végez (pl. megérinti az orrát). A mellette álló megismétli a mozdulatot, és hozzátesz egy másikat. A harmadik mindkettőt ismétli, és újabb mozdulattal toldja meg a mozgássort. Minden játékosnak végig kell csinálnia az egész mozgássort. Aki téveszt, kiesik a játékból.

Jó megfigyelő vagy?

A rajzon látható öt lufi közül az egyik nem ugyanazokat az ábrákat-számokat tartalmazza, mint a többi. Melyik lufiról van szó?

Anagrammák

Ha egy szó betűit átrendezzük úgy, hogy ismét értelmes szót kapjunk, azt anagrammának nevezzük. Például: KOSÁR – KÁROS

SZIGORÚ
OLDAL
ÁLMOS
TÜZES
TOROK

Nektek írnak

A következő betűsorok, ha helyes sorrendbe rakod, egy-egy magyar gyermekíró nevét adják. (Egyikük kárpátaljai.)

ZIÁRRNLVÁE
STNÁEGILNÁB
AILBRBAASZOLÁ
ETRIBADEA

Betűtoldó

A pontok helyére írd be azokat a betűket, amelyek a zárójel előtti betűkkel és a zárójel utáni betűkkel is (külön-külön) értelmes szavakat képeznek!

PA (…) TUS
NAD (…) ALOM
KOC (..) CSA
PO (…) FA
KA (…) PÓ
CERU (..) KÓ
TÜ (…) ZŐ

Szótagolva

Melyik csoportban van az összes szó helyesen szótagolva?

A: par-ko-ló-ház
a-u-tó-busz
négy-s-vos
ke-rék-pá-ro-zik
so-rom-pó

B: park-o-ló-ház
a-u-tó-busz
négy-sá-vos
ke-rék-pár-o-zik
sor-om-pó

C: par-ko-ló-ház
au-tó-busz
négy-sáv-os
ke-rék-pá-roz-ik
sor-om-pó

Beküldési határidő: 2008. június 30.

Tündérujjak

Marionettbábu

Itt a hosszú szünidő! Ha meguntátok a lubickolást, a biciklizést, a labdázást, vagy ha épp zuhog az eső – kézműveskedjetek! Készítsetek só-liszt gyurmát: 1 rész (bögre) sót, 2 rész lisztet, negyed rész vizet elegyítsetek el. Jól gyúrható masszát kaptok. Formáljatok struccfejet (kerekítsétek, majd csípjétek ki a csőrét), aztán külön kerekítsétek ki a testét, kissé oválisra. Majd készítsetek két kisebb egyforma félgömböt (ezek lesznek a lábak). Még frissen szúrjátok át hurkapálcával a rajzon jelzett pontokon.

Mikor megszáradnak a darabok, fűzzétek át a struccot a minta szerint, majd a függesztést erősítsétek egy kereszt alakú hurkapálcához (ha szükséges, kérjétek felnőtt segítségét).

Nagyszerű marionettbábot kaptok, amellyel sok vidám percet szerezhettek önmagatoknak és társaitoknak, szüleiteknek is.

Találjatok ki rövid mesét, s adjátok elő azt!

A só-liszt gyurmából ezenkívül rengeteg más tárgyat is készíthettek, pl. nyakéket. Díszítésül használhattok kávészemeket, napraforgómagot, apró kavicsokat. A formákat még frissen ki kell lyukasztani. Ha kiszáradt (1-2 nap), vízfestékkel, temperával lehet befesteni.

Gabóda Éva

DÖNGICSÉLŐ
ÓVODÁSOK MELLÉKLETE · SZERKESZTI GABÓDA ÉVA

Iványi Mária

Nagyanyónak

Halkan, puhán
Szirom pereg,
Simogatja
Öreg kezed.

Piros szegfű,
Halvány rózsa
Téged köszönt,
Nagyanyóka.

László Noémi

Májusi dallam

Hull tenyerembe
cseresznye virága,
fekszem a fűben,
senki se látja
rajtam kívül
a tücsök unokát;

reggeli óta
cirpel az égre,
mást se kíván
– maga mondja – cserébe:
zengje a pázsit
egy éjjelen át
nagyanyó kedvenc
éji dalát!

Pákolitz István

Anyámnak

Hogyha virág lennék,
ölelnélek jó illattal;
hogyha madár lennék,
dicsérnélek zengő dallal;
hogyha mennybolt lennék,
aranynappal, ezüstholddal,
beragyognám életedet csillagokkal.
Virág vagyok: ékes
piros szirmú, gyönge rózsaág;
madár vagyok: fényes
dalt fütyülő csöpp rigócskád;
eged is: szépséges
aranynappal, ezüstholddal,
beragyogom életedet csillagokkal.

Fazekas Anna

Köszöntő

Hajnaltájban napra vártam,
hűs harmatban térdig jártam,
szellő szárnyát bontogatta,
szöghajamat fölborzolta.
Hajnaltájban rétre mentem,
harmatcseppet szedegettem,
pohárkába gyűjtögettem,
nefelejcset beletettem.
Hazamentem, elpirultam,
édesanyám mellé bújtam,
egy szó sem jött a nyelvemre,
könnyem hullt a nefelejcsre.
Édesanyám megértette,
kicsi lányát ölbe vette,
sűrű könnyem lecsókolta,
kedves szóval, lágyan mondta:
„Be szép verset mondtál, lelkem,
be jó is vagy, kicsi szentem!”
S nyakam köré fonva karját
ünnepeltük anyák napját.

Aranyvirág

Anyagszükséglet: fehér karton, ragasztó, aranypapír

Elkészítése: Vágjunk ki egy 15 x 20 cm-es fehér kartonlapot, ragasszunk rá aranypapírt úgy, hogy hagyjunk egy tojás alakú ablakot. (1. kép) A virágszirmokat bab alakú papírból készítjük.

Vágjuk be az egyik végénél (2. kép), majd ragasszuk egymásra a vágással keletkezett két részt. (3. kép)

A szirmokat felragaszthatjuk kúpszerűen magasodva vagy bemélyedve. A halfarokszerű rész levágásával vagy anélkül ragasszuk fel. Levele ugyanúgy készül, de kicsit eltolva ragasszuk egymásra.

Halacska

Folytasd a pikkelymintát, és színezd ki ezeket a halacskákat!

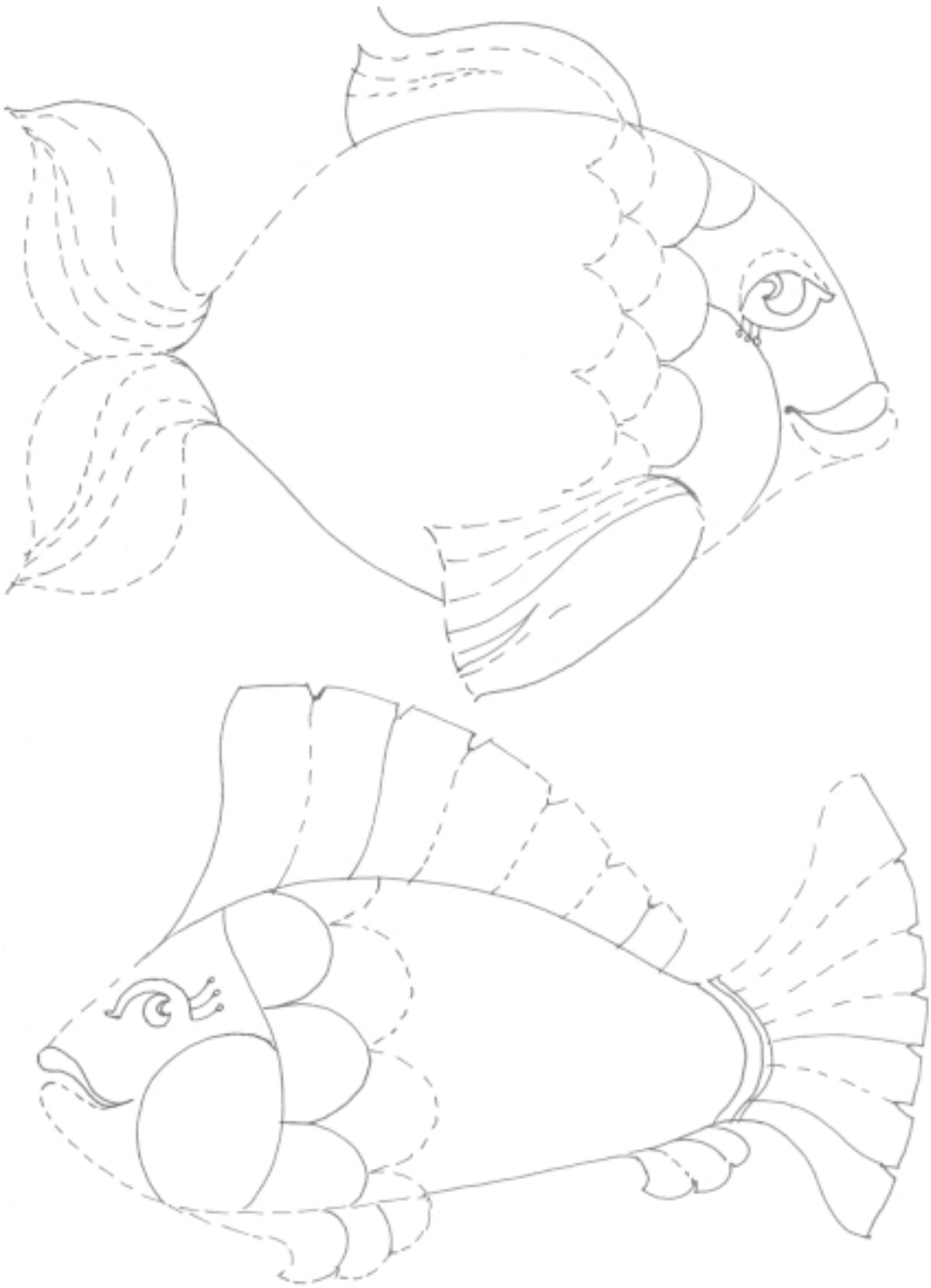

Mese a kis medvebocsról, aki madár akart lenni!

Angol mese

Volt egyszer egy kis barna medvebocs, aki mindenáron madár akart lenni. Keresztültotyogott az erdőn és a fák lombja közt meglátta a madarakat.

– Jó napot! – kiáltott fel a kis medvebocs, – én is madár vagyok ám!

De a madarak kinevették:

– Nem is vagy te madár! A madaraknak csőrük van!

A kis barna medvebocs elbaktatott az erdő szélére, talált ott egy alkalmas kis fadarabkát, és gyantával felragasztotta az orrára, majd visszament a madarakhoz.

– Én is madár vagyok ám! Már van csőröm! – kiáltotta feléjük.

– Hogyisne! – nevettek a madarak. – A madarak tudnak énekelni.

A kis barna medvebocs mármár elszomorodott, de eszébe jutott, hogy az erdő szélén lakik egy énektanár. Rögtön el is ment hozzá és azt mondta:

– Kérlek, taníts meg engem énekelni!

– Nem hinném, hogy sikerül – csóválta a fejét az énektanár –, de nem bánom, ha nagyon akarod, megpróbálhatjuk. A tanítási módszerem kitűnő! Próbáld csak meg!

…Do, re, mi, re, do…

A kis barna medvebocs buzgón brummogott napokig:

– Do, re, mi, re, do… – és az énektanár megdicsérte a szorgalmáért. Akkor elment újból a madarakhoz, és brummogott nekik:

– Do, re, mi, re, do.

A madarak csak nevettek és azt mondták:

– Nem vagy madár, nem tudsz repülni!

A kis barna medvebocs megsértődött és kijelentette, hogy hamarosan megtanul repülni is! Azzal felemelte az első két lábát és ugrott egyet, de ez csak ugrás volt és nem repülés. Majd a hátsó két lábát emelte fel, úgy is ugrott egyet, de ez sem hasonlított a madarak röptéhez. A madarak egyre csak nevettek.

– No, most figyeljetek rám! – kiabált a medvebocs!

Azzal fölkapaszkodott egy sziklára, hogy majd onnan lerepül. Vett egy nagy lélegzetet, behunyta a szemét és nekilódult!

Jókorát puffant a földön, sajgott bele minden bordája, és letört a fából ragasztott csőre is. Nagy keservesen feltápászkodott, nyögdécselt, a madarak meg nevetve továbbröppentek.

A kis barna medvebocs betotyogott az erdőbe, és tovább nyögdécselt. Nyögdécselve ült be a legsűrűbb sűrűbe. Egyszer csak finom málnaillat ütötte meg az orrát. Körülnézett és látta, hogy az egyik bokor tele van illatos piros málnával. Nyögdécselve, szuszogva lakmározni kezdett a kis barna medvebocs. Még javában lakmározott, mikor arra jött egy kis fekete medvebocs.

– Brumm, brumm… – mondta a kis barna medvebocs.

– Brumm, brumm…– mondta a kis fekete medvebocs. – Mézet találtam az odvas tölgyfa üregében. Nem jönnél velem uzsonnázni?

– Brumm, brumm, hogyne mennék – mondta a kis barna medvebocs, azzal nyögdécselve feltápászkodott, elindult, és közben arra gondolt, hogy bizony ő soha többé nem akar madár lenni, hiszen milyen jó dolguk is van a kis barna medvéknek és a kis fekete medvéknek!

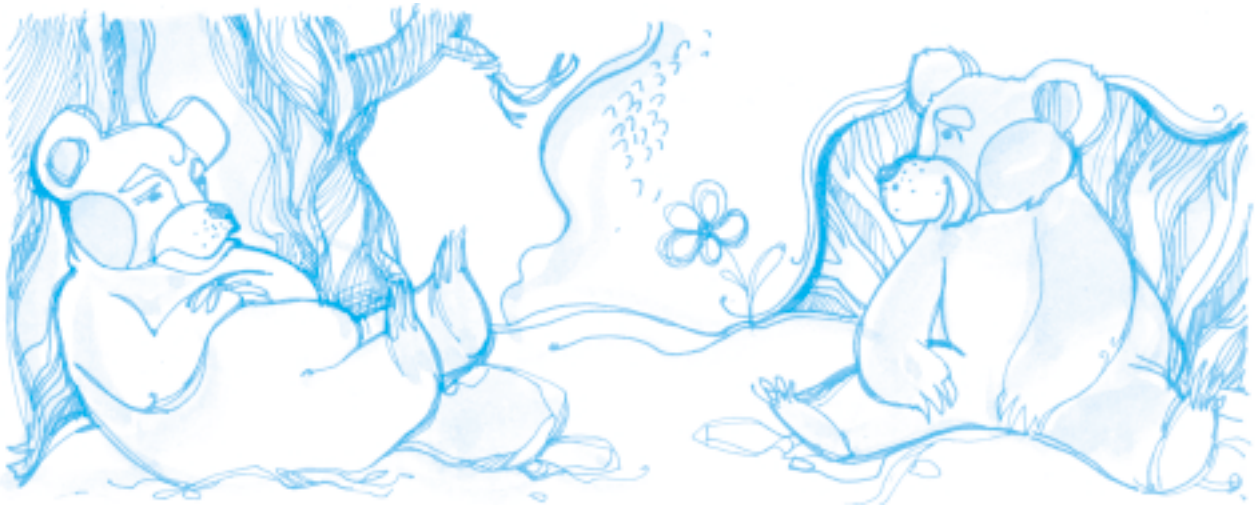

Kőmozaik

Tündérujjak

Gyűjts apró kavicsokat, lehetőleg többféle színűt. Úgy rakosgasd őket egymás mellé, hogy a képed szélére lehetőleg egyenes oldalú kavics kerüljön, egymáshoz pedig úgy illeszkedjenek a kövek, hogy minél kisebb rés maradjon köztük!

Ha már jól megy a rakosgatás, formákat is tervezhetsz. A jobboldali képen egy virágformát látsz. Ebben az esetben a virágot rakd ki először, majd a hátteret!
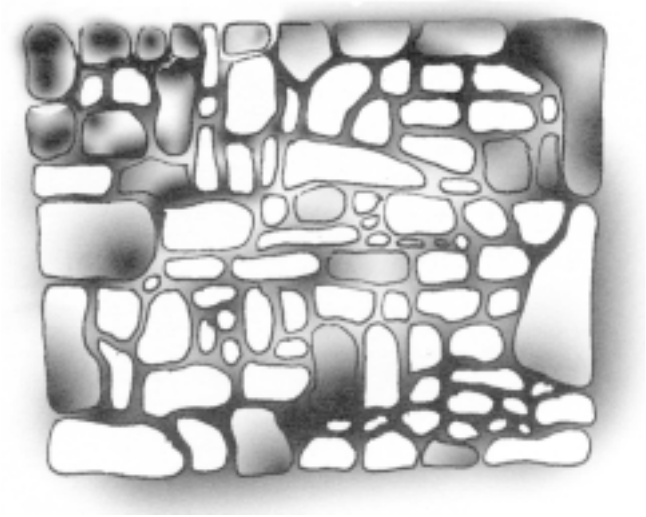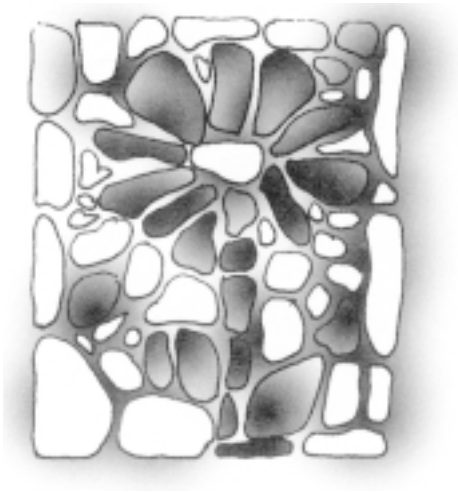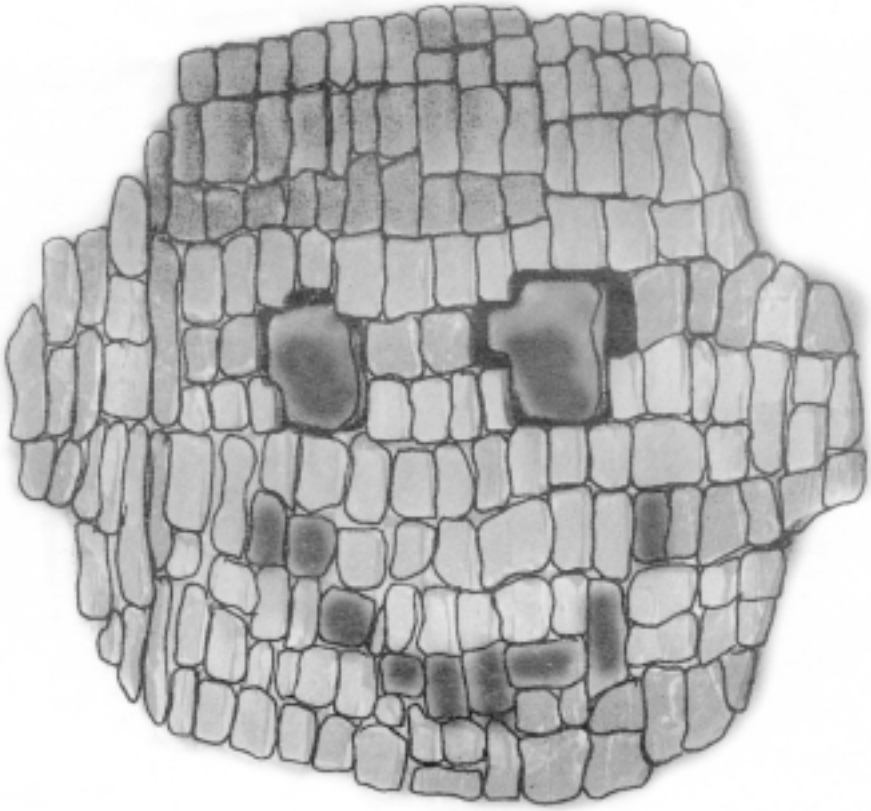
Kő helyett magad is készíthetsz sókerámiából mozaiklapokat. Így több lehetőséged van a színek kombinálására. Akár utólag is ráfesthetsz a lapkákra.